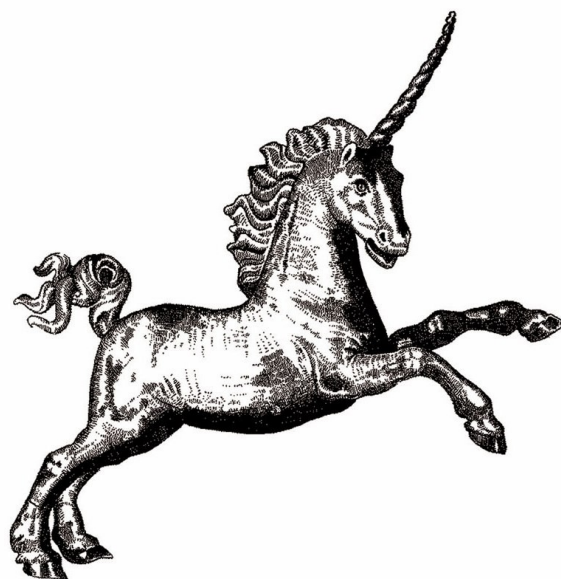

Drumul spre libertate

16 discursuri ale lui Horia Rusu

Drumul spre libertate

16 discursuri ale lui Horia Rusu

“Este moral să afirmi cu voce tare ceea ce ești, este moral să fii consecvent în afirmarea crezului propriu, este moral să gândești pe termen lung, este moral să-ți afirmi propria identitate. Este moral să ai curajul să spui că ești altfel decât alții, chiar dacă acești alții sunt, deocamdată, mai mulți.”

La 29 ianuarie 2001, cu doar câteva zile înaintea congresului Partidului Național Liberal, unde își depusese candidatura pentru funcția de președinte, alături de Valeriu Stoica și Crin Antonescu, a murit într-un un accident de mașină, lăsând politica românească mai săracă.

Pe 29 ianuarie 2001, cu doar câteva zile înaintea congresului Partidului Național Liberal, unde își depusese candidatura pentru funcția de președinte, Horia Rusu a murit într-un un accident de mașină. Mulți dintre cei care l-au cunoscut și l-au iubit, cărora le-a influențat viața, mulți dintre liberali și chiar dintre adversari, se întrebă și astăzi cum ar arăta politica românească dacă ar trăi Horia Rusu. Poate ar fi arătat altfel. Nu putem ști. Știm însă că, deși au trecut zece ani de la moartea sa, multe dintre lucrurile pe care le-a spus sunt valabile și astăzi.

Discursurile lui Horia Rusu erau întotdeauna așteptate cu nerăbdare, atât la Consiliile Naționale ale PL 93 și PNL, cât și în Parlament, la moțiuni de cenzură împotriva guvernului, la rapoartele prezentate de Virgil Măgureanu ca director al SRI și la alte evenimente importante. Ce e drept, atunci Parlamentul chiar dezbătea, iar discursurile, chiar dacă erau ale unor partide de opoziție, chiar erau ascultate.

Când venea rândul lui Horia Rusu și al lui Dinu Patriciu la tribună, ziaristii se înghesuiau, de fiecare dată, în lojele fostei săli a Camerei Deputaților din Dealul Mitropoliei, chiar dacă până atunci stăteau pe holuri. La partid, Horia putea să schimbe, cu un discurs, soarta unui congres. Umorele de calitate, inteligența, stăpînirea mijloacelor retoricii, cultura și convingerile profunde, de la care nu a abdicat niciodată, făceau ca discursurile lui Horia Rusu să fie așteptate, comentate, citate, ținute minte.

Cu toate că acum zece ani discursurile liberalilor nu se prea vedeau la televizor, unele dintre vorbele lui au devenit folclor:

◆ “Dați-i cartonașul roșu lui Nicolae Văcăroiu, acest Jean Vlădoiu al politicii românești”

◆ ”Nu cred că actualul guvern, care nu a fost în stare să aplice propriul program scris în românește, va fi în stare să aplice programul FMI, scris în englezește.”

◆ “Beneficiem, într-adevăr, din `89 încoace de libertate de expresie. Libertatea de expresie însă fără libertatea economică e ca dragostea fără sex.”

◆ “Există bere și bere fără alcool, există cafea și cafea fără cofeină, există țigări și țigări lights, există flori și flori din plastic, există femei și femei gonflabile, există liberalism și social liberalism. Eu beau cafea adevărată, fumez țigări, ofer flori, iubesc femei și sunt liberal.”

◆ “Băutorii de vodcă se integrează mai greu într-o lume în care se bea coniac.”

Deși pline de umor, discursurile lui erau serioase și vorbeau despre lucruri grave. Întotdeauna puneă degetul pe rană, pentru că nu-i plăcea să vorbească doar ca să se audă, cum fac cei mai mulți politicieni.

Publicarea discursurilor lui nu este atât o comemorare, cât un moment de aducere aminte. O confruntare între speranțele, credințele de-atunci și realizările sau neîmplinirile de astăzi. Este și o întâlnire cu istoria liberalismului românesc, dar și cu istoria românească a anilor 90, văzută prin ochii unuia dintre actorii principali.

Este doar o parte dintre discursuri. Cum pe vremea aceea calculatoarele nu aveau răspândirea de acum, unele dintre discursurile sale au fost scrise de mână și nu mai există. În arhivele Camerei Deputaților nu se găsesc discursuri mai vechi de 1996. Așadar, sunt 16 discursuri.

Horia Rusu s-a dovedit vizionar. Oricum le-am citi, discursurile lui Horia Rusu se vor dovedi deosebit de puternice și chiar actuale. Nu știm dacă din fericire sau, mai degrabă, din păcate. Citiți “Cele șase maladii ale spiritului politic românesc” din 1994 și veți vedea.

Horia Rusu s-a născut pe 17 septembrie 1952, la Timișoara, într-o familie cu tradiție liberală. Bunicul din partea mamei a fost viceprimar liberal al Timișoarei, iar bunicul dinspre tată a fost primar liberal în comuna Bruiu din județul Sibiu.

În anii '80 când alții erau preocupați să acceadă pe scara socială prin intermediul Partidului Comunist Român, el era prieten cu Herta Muller, scriitoarea de limbă germană care a primit în anul 2009 Premiul Nobel pentru literatură, și un apropiat al grupului de scriitori germani care erau urmăriți de Securitate.

În zilele Revoluției de la Timișoara a fost în stradă, în mijlocul evenimentelor, transportând răniți la spital, cu mașina proprie.

Horia Rusu a intrat în PNL în ianuarie 1990. În vara aceluiași an, alături de alți tineri liberali nemulțumiți de politica lipsită de fermitate a PNL, a început construcția unei noi formațiuni, PNL – Aripa Tânără. Este membru în Comitetul Director al noului partid iar din 1 iulie 1992 este ales, la 38 de ani, președintele acestuia. La Congresul de înființare al PNL-AT, a inclus punctul 8 al Proclamației de la Timișoara în statutul partidului. Horia Rusu a fost cel mai tânăr președinte de partid și primul timișorean care a condus o formațiune politică românească. Toate acțiunile sale ca lider liberal au fost călăuzite de spiritul Timișoarei. Horia Rusu era mândru că este timișorean și că de aici a început schimbarea României. Prin Hotărârea Consiliului Local din 29 iunie 2010, Horia Rusu a fost declarat post-mortem cetățean de onoare al Municipiului Timișoara.

În 1993, prin fuzionarea PNL-AT cu o grupare din PNL-CD, ia naștere PL 93, considerat cel mai modern partid de pe scena politică. Horia Rusu devine președintele acestuia.

A fost deputat de Timiș până în 1996. După unificarea liberala din 1998, a devenit vicepreședinte PNL, iar în 2000 a fost ales deputat de Sibiu. Tot în 1998 a publicat, împreună cu Dinu Patriciu, cartea “Capitalismul românesc – un proiect” ale cărei idei sunt valabile și astăzi.

Nu pot vorbi despre Horia la timpul trecut. Horia nu a fost. HORIA ESTE.

“Horia ESTE întotdeauna când mă gândesc la oameni și la relațiile dintre ei, la economie, când caut soluția unei întâmplări politice, când trebuie să iau decizii, mereu... Horia trăiește prin spirit, prin influența pe care a avut-o asupra destinului celor care l-au cunoscut, și poate au ajuns să-l înțeleagă și să-l iubească. Poate că vreodată, după ce timpul se va așterne și amintirile se vor orânduie, voi putea să scriu.”

Dinu Patriciu

Mă gândesc ce-ar face Horia acum dacă ar fi printre noi. Probabil că nimic spectaculos. Ar continua să-și șlefuiască proiectul său, ca un giuvaiergiu de diamante rare. Modest, discret, ironic uneori, ne-ar conduce, fără să simțim, către libertate.

“Horia a fost primul și cel mai important reprezentant al libertarianismului în România.

Horia, mai mult decât oricare dintre noi, a înțeles șansa uriașă care ni se oferea: un partid politic și o filozofie a viitorului. Nu, nu-i vorba de PNL. Ci de acea încercare, de acel experiment care s-a numit PNL-at (poate mai corect ar trebui să-l scriem pnl-AT). Prea puțin legat de un trecut “democratic” nu tocmai glorios, atunci când elita intelectuală românească se grăbea să-l reînnoade, Horia definea principiile absolutei libertăți de gândire și acțiune proprii mileniului III. Și o făcea atât de subtil, inteligent, de multe ori ironic. Discursul său parlamentar era sclipitor. Îmi aduc aminte cu câtă înfrigurare îl așteptam cu toții la tribună. Unii, noi, anticipând momentul umilirii colectiviștilor, iar ceilalți, deja învinși. Nu de vot, că la vot nu câștigam mai

deloc, ci de inteligența argumentelor, iar de pierdut, nu pierdeam numai noi, ci, fără exagerare, întreaga societate românească. O spun fără nici un fel de scrupule. Dovezile sunt prezente și azi și vor fi încă și mâine. Multe dintre cele gândite de noi atunci, la începutul anilor 90, sunt scremulate azi. Și cu câtă lipsă de talent (scuzați cacofonia, dar s-a nimerit!).

De multe ori mă gândesc că Horia și noi ceilalți, puțini așa cum eram atunci am sosit prea devreme în politica românească. Gândul ar fi atrăgător, măgulitor chiar, dacă n-ar fi însă prea trist. Pentru că mi se pare că încă-i prea devreme!

La fel, mă gândesc ce-ar face Horia acum dacă ar fi printre noi. Probabil că nimic spectaculos. Ar continua să-și șlefuiască proiectul său, ca un giuvaiergiu de diamante rare. Modest, discret, ironic uneori, ne-ar conduce, fără să simțim, către libertate.”

Raymond Luca

Avea o logică clară, mintea îi acționa ca un bisturiu iar exprimarea, la care ținea foarte mult, era întotdeauna impregnată de un umor inimitabil. Prin discursul lui, reușea să “întoarcă” o întreagă sală, care până să ia cuvântul, se îndrepta către alte soluții decât cele propuse de el.

Se pomenește deseori de interșanjabilitatea oamenilor în diverse domenii. Nu este cazul lui Horia. Pe el nu-l poate nimeni înlocui

“Politica adoptată de el, dintr-o convingere nestrămutată, era de a crea o Românie nouă, dar mai ales de a le da oamenilor, omului ca entitate, toate armele de care are nevoie în lupta lui cu existența. Liberalismul înțeles de Horia se baza pe patru piloni principali: individul, libertatea, proprietatea și piața. În principal însă, autonomia individului, care trebuie să fie independent față de stat, de societate, aceste două noțiuni fiindu-i cadre pe care individul să le utilizeze pentru propria-i propășire. De aici, asimilarea concepției statului minimal.

În acțiunea politică, Horia nu era un impetuos. Cumpănea dinainte o atitudine, luarea vreunei poziții. De multe ori se întâmpla să le discutăm împreună, uneori și cu alții, înainte de a

lua decizia definitivă. Dar odată luată hotărârea, orice incertitudine era înlăturată și puteai fi sigur că nimeni și nimic nu-l oprește să o ducă la îndeplinire. Dacă la început, înainte de a-și fixa punctul de vedere părea ezitant, odată cu adoptarea vreunuia, era de neîntors din drum. Avea o logică clară, mintea îi acționa ca un bisturiu iar exprimarea, la care ținea foarte mult, era întotdeauna impregnată de un umor inimitabil. Prin discursul lui, reușea să “întoarcă” o întreagă sală, care până să ia cuvântul, se îndrepta către alte soluții decât cele propuse de el.

Atât în Parlament, cât și în cadrul adunărilor mari de partid, reușea să domine auditoriul, care se lăsa într-un fel subjugat de forma lui de prezentare, acceptându-i ca de la sine înțeles și conținutul.

Pentru adversarii de dezbateri, era deosebit de periculos, deoarece își păstra calmul, găsea termenii cei mai adecvați de exprimare în feluritele ocazii, putând fi însă în fond de duritatea diamantului.

În dialogul televizat nu avea egal, de aceea era și temut, deoarece mai totdeauna adversarul se umplea de ridicol. Nonconformismul său i-a jenat pe mulți, dar Horia nu prea ținea cont de suficiența acestora, chiar dacă aveau posturi pe care le socoteau importante. Principialitatea, respectarea promisiunii sau a cuvântului dat completează personalitatea aceluia care a fost Horia Rusu, om politic și nu politician, om însă în întregul sens al cuvântului.

Se pomenește deseori de interșanjabilitatea oamenilor în diverse domenii. Nu este cazul lui Horia. Pe el nu-l poate nimeni înlocui.”

Dinu Zamfirescu

“A început la Timișoara. Și a însemnat înlocuirea unei minciuni cu o altă minciună “

Articol apărut în Viitorul Românesc
decembrie 1990

A început în Timișoara, ca o revoltă a conștiinței. Și ar fi trebuit să însemne despărțirea definitivă de comunism.

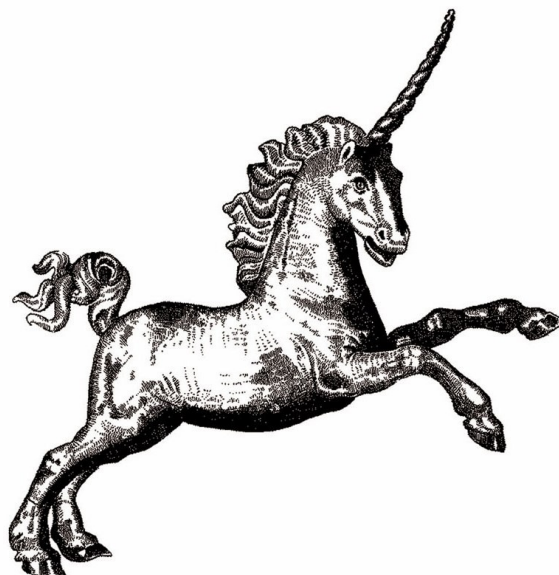
În 16 decembrie, copiii Timișoarei au ieșit pe străzi. Și-au părăsit căminele, fiindcă părinților obosiți le era mai comod să-i mintă. Și-au părăsit școlile, fiindcă dascălii vânduți îi mințeau. Au părăsit bisericile, căci drumul spre Dumnezeu le era blocat de preoții care-i mințeau.

Au ieșit pe străzi, în căutarea unui spațiu pur, cum le era și sufletul. Decupează tricolorul, crezând cu naivitate că, prin gestul lor simbolic, își vor chema părinții să se purifice. Dar aici, pe străzi, îi așteptau tancurile, jucării monstruoase ale celor ce-i mințeau. Sângele a țâșnit din trupul lor fraged.

În 21 decembrie, copiii Bucureștiului decupează tricolorul. Sângele a țâșnit din trupul lor fraged.

În 22 decembrie, intră în scenă părinții, călcând pe trupurile însângerate ale copiilor. Urmează scenariul părinților: emanație, TVRL, FSN provizoriu, teroriști, violență, proces, partide istorice și neistorice, mitinguri, violență, nu ne vindem țara, o părăsim, înscenări, CPUN, compromisuri, alte procese, Târgu-Mureș, FSN definitiv, campanie electorală, TVR, violență, alegeri, președinte, parlament, guvern, înscenări, președintele cheamă minerii, ei vin, violență, SRI, DIA, DIE, emigrație, mâncăm lebede, exacerbare, naționalism, pseudo reformă, liberalizare prețuri, PSM.

A început acum un an, în Timișoara, ca o revoltă a conștiinței. Și a însemnat înlocuirea unei minciuni cu o altă minciună. Copiii Timișoarei au rămas doar cu tristețea.

Despre liberalism și liberali

◆ “Provin din PL 93, un partid mic cu ambiții mari și am ajuns în PNL, un partid mare cu ambiții mici. Uneori, chiar am impresia că partidul nostru are un caracter preponderant feminin. Căci, pe de o parte, în relațiile cu partenerii e sfios, ezitant, indecis, inconstant, chiar casnic, iar, pe de altă parte, e măcinat în interior de intrigi, bârfe, răzbunări pasionale. Cred că a sosit momentul ca PNL să devină bărbat..”

◆ “Din ianuarie 1990, de când sunt membru al Partidului Național Liberal, am afirmat cu consecvența ceea ce afirm și astăzi: România are nevoie de un puternic partid liberal de dreapta, opus tuturor grupărilor de stânga, care să ducă o politică fermă, nedispusă la compromis, o politică pragmatică, adaptată realităților României de astăzi și contextului globalizării”

“Bătrânii sunt optimiști față de prezent și pesimiști în ceea ce privește viitorul. Tinerii sunt pesimiști față de prezent și glorios de optimiști față de viitor. Și această speranță este pârghia progresului, am putea spune chiar singura pârghie a progresului”

februarie 1992

Acum, când cu toții punem bazele Partidului Liberal, pe care-l dorim un partid al libertății, un partid al speranței, un partid al revoluției liberale, încerc să vă previn asupra unui pericol, pericol pe care eu îl numesc ”eroarea pesimismului”. Iată de ce doresc acum să fac o pledoarie pentru optimism.

În ultimele decenii ale acestui secol, în care liberalii, văzând cum lumea e tot mai întunecoasă, devenind social democrată în Occident și comunistă în Europa de Est, liberalii, spun, au fost pătrunși de un pesimism pe termen lung. Dar totul se poate lumina, dacă realizăm că acea cerință indispensabilă a civilizației moderne, desființarea vechii ordini, a fost îndeplinită printr-o acțiune liberală de masă, care a erupt în revoluții, în marile revoluții ale Occidentului, cum au fost revoluția franceză și cea americană, aducând gloria revoluției industriale și progresele libertății, mobilității, precum și standardul ridicat de viață pe care Occidentul îl are astăzi.

Libertatea nu poate fi în întregime realizată decât dacă liberalii există în număr mare, pentru a-i conduce pe oameni pe calea dreaptă.

În ciuda zvâcnirilor reacționare temporare de revenire la etatism, lumea modernă se găsește deasupra lumii trecutului. Dacă vom lua în considerare și faptul că, într-o formă sau alta, vechea ordine a despotismului, feudalismului, teocrației și militarismului, au dominat toate civilizațiile umane, până în secolul al 18-lea, când vechea ordine a fost îndepărtată prin revoluții liberale, optimismul privind ceea ce omul a înfăptuit

atunci, și poate înfăptui și acum, acest optimism crește și mai mult.

Totuși, s-ar putea replica, tocmai această înregistrare istorică tristă de despotism și stagnare poate întări pesimismul, deoarece arată persistența și durabilitatea vechii ordini, ca și fragilitatea celei noi, mai ales având în vedere regresul din ultimul secol. Dar o astfel de analiză superficială neglijează marea schimbare care s-a petrecut odată cu revoluția noii ordini, o schimbare care, în mod evident, este ireversibilă. Și asta pentru că vechea ordine a putut persista, în sistemul ei de sclavi, timp de secole, tocmai din cauza lipsei de speranță din mintea maselor supuse.

Dar revoluția liberală a implantat definitiv în mintea maselor, și nu numai în vest, dorința arzătoare de libertate și de proprietate (în ciuda încercărilor de stăvilire a ei prin forță) și, de fapt, dorința de mobilitate și de a avea un standard ridicat de viață. Iar toate acestea pot fi obținute numai într-o civilizație capitalistă. Masele nu vor mai accepta niciodată servitutea oarbă, iar pe termen lung, victoria libertății este inevitabilă.

Numai libertatea, numai o piață liberă, poate organiza și menține un sistem capitalist eficient.

Laissez-faire și necesitatea pieței libere devin și mai evidente, pe măsură ce un sistem economic se maturizează ca în Occident, dar această criză a etatismului devine și mai dramatică într-un sistem socialist, ale cărui prelungiri le simțim cu toții astăzi. Aceste moșteniri ale noastre, etatismul, centralismul, colectivismul, se reflectă încă, din păcate, în retorica populară, chiar dacă, în practică, sunt lipsite de semnificație.

Există deci ceea ce marxistii ar denumi, dacă vreți, condiții obiective, pentru că timpul libertății există peste tot în lume, și încă mai mult decât în orice epocă trecută, pentru că oriunde masele au optat pentru standarde crescute de viață și pentru promisiunea libertății și oriunde regiuni de etatism nu pot îndeplini aceste țeluri. Ceea ce este necesar în continuare sunt pur și simplu "condițiile subiective" pentru victorie, adică un număr crescând de liberali informați care să răspândească mesajul că libertatea și piața liberă pură oferă soluția problemelor și crizelor.

Libertatea nu poate fi în întregime realizată decât dacă liberalii există în număr mare, pentru a-i conduce pe oameni pe calea dreaptă.

Este naiv și simplist să crezi că libertatea va învinge prin aducerea unor creatori de opinii care vor convinge masele, după care statul își va lua jucăriile și va pleca

Liberalii secolului trecut au lăsat liberalilor moderni o moștenire glorioasă, nu numai ideologică, ci și de victorii împotriva unor rele mult mai mari. Ei au lăsat, de asemenea, o moștenire de strategie adecvată și tactici care să fie urmate de liberalii moderni, nu numai conducând masele, în loc să stea deoparte, ci și refuzând să se lase pradă optimismului pe termen scurt. Optimismul pe termen scurt, nefiind realist, duce la deziluzii și la pesimism pe termen lung; tot așa cum pesimismul pe termen lung duce la concentrarea exclusivă și dăunătoare asupra unor obiective imediate. Optimismul pe termen scurt apare dintr-o imagine naivă și simplistă asupra strategiei: aceea că libertatea va învinge în principal prin aducerea mai multor intelectuali care, la rândul lor, vor educa pe creatorii opiniilor care, la rândul lor, vor convinge masele, după care statul își va lua jucăriile și va pleca în tăcere. În realitate, lucrurile nu sunt chiar atât de simple.

Liberalii se află nu numai în fața unei probleme de educație, ci și a unei probleme de putere, și o lege a istoriei spune că o clasă conducătoare nu a renunțat niciodată de bunăvoie la puterea ei. Deci, pentru noi, liberalii, principala misiune a prezentului este să renunțăm la pesimismul care ne slăbește forțele, să ne ațintim privirile spre o victorie pe termen lung și să începem drumul pentru a atinge acest scop.

Spiritul unui optimism pe termen lung eu îl identific cu spiritul tinereții. Pe care îl avem noi, cei de aici, cu toții, indiferent de vârsta biologică. Fiindcă tinerețea este încarnarea rațiunii pornită împotriva rigidității tradiției, tinerețea pune o întrebare fără remușcări oricărui lucru care este vechi și încetățenit: de ce? La ce bun? Și atunci când primește răspunsul evaziv al apărătorilor vechiului, ea aplică propriul spirit proaspăt, curat, rațional, instituțiilor, obiceiurilor și ideilor și, dacă le găsește stupide,

nepotrivite sau dăunătoare, pornește instinctiv să le desființeze și să le înlocuiască cu altele, potrivite cu viziunea ei.

Tineretea este germenul care menține toate aceste atitudini de întrebare și testare, active în lume. Dacă nu ar exista această neobosită activitate a tinereții, cu ura sa față de sofisme și stagnare, societatea ar decădea continuu.

Bătrânii sunt întotdeauna optimiști în ceea ce privește prezentul și pesimiști în ceea ce privește viitorul.

Tinerii sunt pesimiști față de prezent și glorios de optimiști față de viitor. Și această speranță este pârgia progresului, am putea spune chiar singura pârgie a progresului.

„În timp ce comunismul s-ar putea să fi murit, etatismul mai conduce încă lumea, ne domină în totalitate viețile și ne macină fiecare aspect al libertății noastre”

*Budapesta
Internaționala Liberală
octombrie 1993*

Motto:

Numai o mișcare etică ne va putea scoate din mlaștina barbariei, iar eticul apare numai în indivizi...”

Albert Schweitzer

Motto:

“Liberalismul este singurul sistem acceptabil, pentru că este singurul compatibil cu demnitatea umană.”

Petre Țuțea

Întrebat fiind dacă se află la stânga centrului sau la dreapta centrului, Adam Michnik răspundea: „Sunt la vestul centrului”. În această afirmație se concentrează, după părerea mea, toată eroarea estului de după 1989. Căci întrebarea retorică firească ar fi trebuit să fie: care Vest? Vestul socializant? Citând, de data aceasta, un sociolog din vest, Ștefan Blankertz, care spunea: „Nu a mai fost nevoie de zidul Berlinului când vestul a devenit est”, putem deja intra în subiect.

Când, la sfârșitul anului 1989, România desăvârșea prăbușirea comunismului în țările din centrul și estul Europei, destul de puțini au înțeles că, de fapt, nu am avut de-a face doar cu contestarea violentă și organizată a comunismului cât, mai ales, cu o adevărată revoluție liberală.

A fost o revoluție liberală în sensul afirmării, chiar dacă spontan sau, poate, inconștient, a unei dorințe generale de schimbare radicală, nu numai a unui sistem politic, economic și social dar, în primul rând, a unei mentalități care nega individul. Iată de ce, nu atât mizeria economică, foametea sau lipsa căldurii, ci anularea treptată a tuturor dimensiunilor identității individuale, fie ele politice, sociale sau naționale, au adus membrii societăților est europene în situația de a lupta pentru afirmarea propriei personalități. Ei au demonstrat că individul există, că suveranitatea personală nu poate fi dizolvată într-o ideologie mutilantă, distrugătoare a personalității umane, a individualității.

A fost o revoluție liberală, pentru că dezastrul economic moștenit de Europa de Est este o consecință directă a extremismului etatist, corporatist și a anti-individualismului, care au susținut economia socialistă. Distrugerea noțiunii de proprietate, căci proprietatea este de esență individuală, distrugerea pieței prin constrângerea indivizilor de a-și satisface cererea prin metode administrative, au condus la anularea caracterului uman al acțiunii economice.

Reforma treptată oferă o scuză convenabilă intereselor mascate, monopoliștilor și slugilor ineficiente care sunt beneficiarii socialismului, de a nu schimba nimic

A fost o revoluție liberală pentru că, în sfârșit, civilizația est-europeană a conștientizat necesitatea adoptării setului de valori ale civilizației occidentale din secolul al XIX-lea și, în primul rând, a drepturilor individuale. Dacă sistemul comunist este întemeiat pe dogmă, lumea est-europeană de astăzi a descoperit savoarea non-dogmei, a libertății. Și ce altceva este liberalismul, decât dogma non-dogmei? Este credința că omul va putea să-și organizeze viața în așa fel încât individualitatea să se transforme în motorul dezvoltării acesteia. Suveranitatea individuală trebuie să fie astăzi o realitate. Ea constituie dimensiunea fundamentală

a liberalismului și orice ezitare în a o apăra ne conduce spre căi colectiviste, socializante, în fundături istorice care determină crize economice și sociale majore.

Explozia individualismului și libertății ce a avut loc în 1989 ar fi trebuit să ducă, în mod firesc, la crearea unui cadru instituțional în care acestea să se poată pune în valoare, cât mai pregnant. Dar, din nefericire, nu s-a întâmplat așa. Și aceasta din cauză că social democrația și creștin democrația din Occident s-au grăbit să ofere modele, recomandând drumul încet, “etapizarea libertății”, în locul schimbării radicale și cuprinzătoare.

Schimbarea treptată și fragmentată este considerată ca fiind calea serioasă, practică, responsabilă și miloasă, evitând șocurile, dizlocările dureroase și șomajul produs de schimbările radicale. Reforma treptată oferă o scuză convenabilă intereselor mascate, monopolistilor și slugilor ineficiente care sunt beneficiarii socialismului, de a nu schimba nimic. Această rezistență se combină cu inerția birocratică obișnuită, care este endemică în socialism, iar schimbarea semnificativă este redusă la retorică și nimicuri. Această eroare a avut ca efect “reculul nevoii de libertate”, ce se observă acum în Polonia, Ungaria, Bulgaria sau România.

Liberalismul are șansa să devină, cât de curând, prezent și în Europa de Est și poate că de aici va fi reexportat în Occidentul astăzi mulțumit de el însuși, datorită unei aparente bunăstări și tentat să-și renege propriul părinte

S-a trâmbițat, de către politicienii vestici, triumful capitalismului asupra socialismului. Fie că este sub forma “capitalismului corporatist” practicat în Japonia, a “capitalismului subvenționat de stat” ca în economiile Asiei de Est (Coreea de Sud și Taiwan) sau a “capitalismului statului bunăstării” din Europa occidentală, se spune că sistemul capitalist a fost adoptat, țară după țară, de întreaga lume. Acest sentiment predomină în Occident, uitându-se, de fapt, esența capitalismului, căci toate aceste trei sisteme nu înseamnă de fapt limitarea guvernării la protejarea drepturilor individuale, ci înseamnă mercantilism naționalist și forme de redistribuire colectivistă.

Iată-ne în situația paradoxală în care Estul, după trei ani de experiențe nefericite, trebuie să reamintească tuturor că sistemul comunist este o specie a unui gen mai cuprinzător, etatismul. În timp ce comunismul s-ar putea să fi murit, etatismul mai conduce încă lumea, ne domină în totalitate viețile și ne macină fiecare aspect al libertății noastre.

Deposeați de drepturile noastre individuale și negându-ni-se existența noastră ca indivizi independenți, așteptăm cu teamă și neliniște ca statul să ne spună cărui grup aparținem și ce drepturi (adică privilegii) ni se vor garanta ca membri ai diverselor grupuri. Temându-ne că grupurile cărora le aparținem vor primi drepturi mai puține și mai neînsemnate decât altele din societate, intrăm în arena luptei politice pentru a ne asigura că minoritatea noastră își va primi partea cuvenită din generozitatea politică. În focul luptei politice continue pentru “drepturi” și “părți cuvenite”, însăși ideea că existăm ca ființe umane distincte și separate, având drepturi naturale și inalienabile ca indivizi, ne dispare încetul cu încetul din conștiință.

Acum, în pragul secolului 21, putem privi înapoi, la cei 100 de ani în care lumea a încercat practic toate formele de etatism. Și fiecare dintre acestea a eșuat politic, economic și cultural. Etatismul este o filosofie lipsită de orice justificare rațională, alta decât un sistem care să satisfacă setea de putere și privilegii. Falimentul lui se vede în aceea că nimeni nu mai încearcă să-l justifice din punct de vedere moral. Etatismul a fost redus la o dorință emotivă ca statul să facă anumite lucruri pentru anumiți oameni. După trei ani de rătăcirii sub influența Vestului socializant, Estul începe să conștientizeze că a pornit pe un drum greșit și că a pierdut startul favorabil din 1989: revenirea la individualism. Tranziția rapidă spre statul minimal cu tot ce presupune el, descentralizarea, debirocratizarea, dereglementarea, cu alte cuvinte restrângerea atribuțiilor statului la apărarea drepturilor individuale, aceasta este soluția. Și ea este liberală.

Liberalismul are șansa să devină, cât de curând, prezent și în Europa de Est și poate că de aici va fi reexportat în Occidentul astăzi mulțumit de el însuși datorită unei aparente bunăstări și tentat să-și renege propriul părinte.

România între Est și Vest Povara Estului și eroarea Vestului

*Budapesta
Congresul Fidesz
1993*

Pentru a vă putea explica de ce am completat titlul propus cu "Povara Estului și eroarea Vestului, doresc să vă conving pentru început că trebuie să renunțăm la recursul la istorie, prezentându-vă, pentru aceasta, doar câteva întrebări-intrări într-un labirint din care cu greu am putea ieși:

- Granițele geografice ale Vestului și Estului coincid, oare, cu cele spirituale?
- Putem oare vorbi de două Europe, începând deja cu epoca lui Charlemagne?
- Stalin, Roosevelt și Churchill nu au făcut altceva decât să încercat, după 1330 de ani de la moartea lui Charlemagne, să revină la status quo-ul de atunci?
- Marea schismă de la 1054 a avut ca efect și adâncirea granițelor?
- Separarea "societății" de "stat", petrecută în secolul al 13-lea, deci cu 500 de ani înainte de Hobbes, Locke, Montesquieu, respectiv de Revoluția Franceză, reprezintă acea "caracteristică originală" a Vestului, cum o considera Marc Bloch?
- Încercarea de restaurare a Imperium Romanorum a dus, de fapt, la cristalizarea unei noi noțiuni regionale, Europa Centrală?
- Cultura urbană, orașele autonome, economia urbană autonomă, precum și lipsa statelor centralizate, dintre anii 1000-1300, sunt cauzele care au dus la crearea civilizației de tip occidental?
- Schimbările cantitative au dus, automat, la schimbări de structură; acesta să fie oare secretul dezvoltării Vestului?

- Fară separarea sacrului de secular, produsă doar în Vest, ar fi existat viitoarele libertăți, viitoarea emancipare a teoriilor despre societate?
- Ce efecte a avut teoria pan-slavismului asupra Estului?
- Țarismul, respectiv comunismul, sunt unelte ale aceluiași vis imperial al lui Petru cel Mare?
- Comunismul este oare capcana întinsă de Vest Estului?
- Există o nostalgie a imperiului habsburgic ca un factor ponderator între Est și Vest?
- România se află la vestul Estului sau la estul Vestului?
- Este Ucraina marea câștigătoare a destrămării sistemului comunist?
- Spațiul cultural românesc este mult mai întins decât teritoriul României Mari?

Un stat este răsturnat de popor nu atunci când este puternic, ci atunci când este slab. Dacă statul arată slăbiciune, în loc de forță glorioasă, atunci el nu mai poate oferi vindecarea iluzorie a identificării cu cel mai puternic

Cred că trebuie să ținem, totuși, seama de o singură lecție: modelul lui John Locke, sigur, cu modificările ulterioare, a fost singurul care a supraviețuit, impunându-se ca unică soluție care asigură libertatea, democrația și prosperitatea.

Dar să intrăm în subiectul propriu zis și să vedem de ce “povara Estului”.

Când oamenii sunt lipsiți de controlul asupra propriilor vieți și, în consecință, se simt lipsiți de putere, ei doresc să se identifice cu forța conducătoare, pentru a recăpăta un oarecare sentiment de putere. Acest mecanism psihologic a fost numit de Paul Goodman “psihologia celor lipsiți de putere”. Adică statul ne copleșeste prin violență, iar noi, în schimb, îi dăm ceea ce Ayn Rand numește “aprobarea victimei”.

Sesizarea psihologiei obținerii aprobării victimelor explică și căderea blocului est european. Un anumit stat este răsturnat de popor nu atunci când este puternic, ci atunci când este slab. Dacă statul arată slăbiciune, în loc de forță glorioasă, atunci el nu mai poate oferi vindecarea iluzorie a identificării cu cel mai puternic. Psihologia neputincioșilor nu este, totuși, proprie numai dictaturilor. Această psihologie este produsă, tot atât de bine, și de așa numitele state democratice.

Mă refer, deci, la stat în general, indiferent dacă este o democrație sau o dictatură, sau orice altă formă de intervenție guvernamentală în problemele societății.

Urmând sfatul filozofului Michael Foucault, vom presupune că exercitarea puterii necesită și, în același timp produce, o cunoaștere specifică, deliberată sau nu. În contextul nostru, am putea denumi această cunoaștere psihologia subjugării. În orice acțiune a statului, se poate analiza dacă și cum se întărește sau slăbește subjugarea, ca rezultat a unui proces educațional.

Monopolul educațional al statului ridică probleme mai complicate decât monopolul economic. De exemplu: dacă statul are monopolul asupra producției de pâine, aceasta va duce la lipsa acestei mărfi de pe piață. Monopolul educației este unul din instrumentele statului de manipulare a celor mai personale relații și reacții ale noastre; de exemplu, de a accepta lipsa pâinii, deci foametea produsă de acțiunea guvernamentală.

Deslușim trei etape ale modului în care statul produce supuși adulți:

1. Legi care reglementează structura familiei, transformând-o, dintr-o comunitate liberă, într-o instituție politică ierarhică. Transformarea familiei afectează fiecare ființă umană, prin schimbarea sensului însuși al creșterii. Tânărul nu devine adult într-o lume reală și liberă, ci în lumea artificială a puterii politice și a hărțuielii.

2. Învățământul obligatoriu de stat, care le demonstrează părinților, copiilor și profesorilor că ei sunt lipsiți de putere împotriva statului.

3. În final, toți, copiii, părinții și profesorii, își dau seama că numai supunându-se statului, ei pot recăpăta un oarecare sentiment de putere.

O ființă umană, care a învățat acest lucru, este un adult cu o psihologie a neputinței pe deplin dezvoltată, gata să ofere aprobarea victimei. Amestecându-se în educație, statul îi învață pe oameni că ei nu își aparțin lor înșiși, ci sunt supuși ai statului. Această lecție este învățată indiferent care sunt scopurile enunțate ale educației de stat. Cu această mentalitate de supus și de victimă, oamenii din Est se prezintă în fața “împăcării” cu Vestul. Aceasta este povara Estului.

Nu e momentul să insist asupra remediilor, dar trebuie să fim conștienți că avem nevoie de un program și o strategie pentru a face statul să dea rapid înapoi din toate domeniile. Pentru a obține aceasta, primul lucru pe care trebuie să-l facem este să îndepărtăm modul de gândire etatist din propriile noastre minți și din cele ale oamenilor de lângă noi.

Ce face Vestul? Vestul intră în dialog cu... statul; îl sprijină chiar să supraviețuiască în forma aberantă creată de sistemul comunist. Aceasta este eroarea Vestului. Atâta timp cât Vestul va ajuta guvernele supradimensionate ale Estului, apropierea Estului de Vest este una falsă, iar Europa unită va rămâne doar o iluzie.

Putem scăpa de povara Estului și de eroarea Vestului doar prin revenirea la individ.

Estul trebuie să se elibereze de mentalitatea colectivistă și să o adopte pe cea a Vestului: mentalitatea individualistă.

Dar să ajungem, în sfârșit, la exemplul concret al României. Aici se confruntă două forțe politice. Pe de o parte, partidele din opoziția democratică, destul de firave și fragile, provenite din cadrul unei societăți civile anemice, pe de altă parte, partidele ce sprijină actualul guvern, partide născute dintr-o birocrăție statală hipertrofiată, care luptă împotriva oricărui transfer de autoritate, fie către o instituție exterioară (de exemplu Consiliul Europei), fie către subiecte interne: cetățeni sau autorități locale. Se poate înțelege mai bine acest fenomen dacă analizăm proveniența celor trei prim miniștri ai României post comuniste: Petre Roman, profesor universitar (decă un reprezentant al societății civile),

Theodor Stolojan (înalț funcționar al Ministerului finanțelor) și Nicolae Văcăroiu (idem).

Organismele internaționale, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, stabilesc condiții concepute pe baza unor informații false, primite de la birocrăția statală, incapabilă să înțeleagă mecanismele pieței libere și dornică de a-și conserva și extinde puterea

Dacă facem această analiză și pentru ceilalți membri ai guvernului, sau pentru cea mai mare parte a parlamentarilor din coaliția guvernamentală, vom constata același fenomen: majoritatea este formată din ex funcționari de stat (din Armată, Poliție, diferite ministere). În această situație, mesajele politice ale partidelor de guvernământ s-au fundamentat pe necesitatea de a prezerva puterea absolută a statului, chiar dacă s-a constatat că tocmai aceste puteri nelimitate au cauzat problemele grave, pe care trebuie să le rezolvăm astăzi. Partidele din opoziția democratică privesc către Vest. Partidele birocrăției statale privesc nostalgic către Est.

În România, raportul Est - Vest are, de fapt, caracterul unui conflict de orientare politică. Psihologia subjugării se perpetuează. Ni se sugerează, permanent, că suferim fiindcă nu există o rețetă verificată de tranziție, că trebuie să ne supunem și să acceptăm iminentele privațiuni, că trebuie să acceptăm normele impuse de Vest, nu pentru că ele sunt cele spre care trebuie să tindem, în mod firesc, ci pentru că reprezintă partea unui târg, pe care suntem obligați să-l facem, chiar împotriva dorințelor noastre.

Organismele internaționale, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, stabilesc condiții concepute pe baza unor informații false, primite de la birocrăția statală, incapabilă să înțeleagă mecanismele pieței libere și dornică de a-și conserva și extinde puterea. Creditele acordate de Vest guvernului scapă de sub orice control, ele fiind folosite doar pentru supraviețuirea unei economii de stat falimentare, prin subvenții ascunse, folosite, de fapt, într-un scop politic: creșterea puterii statului, în detrimentul individului și perpetuarea mentalității sale de victimă.

Astfel, Vestul nu contribuie în niciun fel la dezvoltarea societății civile din România, societatea civilă din care s-ar putea naște adevărații parteneri de dialog. Direcționarea creditelor din Vest direct către întreprinzătorii particulari, întreprinzători inventivi, responsabili și ambițioși, ar duce la dezvoltarea unei clase de mijloc puternice care ar asigura adevărata stabilitate a României, și nu pseudo stabilitatea trâmbițată de actuala putere, și cu care Vestul este indus în eroare.

Analizând situația geopolitică a României, vom remarca faptul că singurul ei culoar spre Vest îl reprezintă Ungaria. Normalizarea relațiilor dintre cele două țări se impune ca o necesitate, având în vedere dorința noastră de a accede spre Vest și - de ce nu? -, accesul Ungariei la o previzibilă piață a Mării Negre. Aceasta presupune, însă, renunțarea la prejudecăți, la false cramponări istorice și la demagogie dar, în primul rând, presupune că atât România, cât și Ungaria, să adopte și să pună în aplicare conceptul liberal al statului minimal.

”Noua ordine liberală va fi posibilă doar când statele vor abandona politicile lor de politizare economică și vor adopta filosofia liberalismului economic intern”

*Budapesta
Congresul FIDESZ
1995*

Doamnelor și domnilor,
Prietenii liberali,

Încep prin a mulțumi pentru invitația care mi s-a făcut, de a participa la congresul dumneavoastră. Profit de această ocazie, pentru a vă transmite salutul sincer al Partidului Liberal din România, urându-vă ca acest congres să fie un succes deplin.

Ungaria și România sfârșitului de secol au de parcurs același drum, de la o societate colectivă la una capitalistă. Pe acest drum, Ungaria a plecat mai devreme și a parcurs mai multe etape decât România. De aici și interesul nostru de a participa la acest congres al tinerilor liberali din Ungaria, cu care dorim să fim într-un permanent schimb de idei. Țelul nostru este comun. Noi trebuie să milităm pentru o adevărată ordine mondială liberală.

Această nouă ordine este posibilă, după cum spunea Ludwig von Mises, doar când statele vor abandona politicile lor de politizare economică și vor adopta filosofia liberalismului economic intern. Aceasta presupune o economie concurențială cu adevărat liberă, o piață liberă pentru forța de muncă și pentru resurse, un sistem monetar de piață și activitate bancară liberă, toate având ca suport garantarea și respectarea drepturilor și libertăților individuale. Guvernele nu trebuie nici să intervină, nici să restricționeze mișcarea liberă a oamenilor și banilor dintr-o țară în alta. În același timp, privatizarea integrală a tuturor activităților economice ar depolitiza relațiile economice internaționale. O ordine mondială liberală ar rezulta în mod natural din liberalismul economic intern.

Pacea și prosperitatea în lume nu pot fi create de guverne, ci doar prin limitarea puterilor guvernamentale la protejarea vieții și proprietății sunt create condițiile în care oamenii liberi vor urma în mod natural o cale pacifistă prin schimburi economice și culturale.

Dacă concepția liberală stă la baza partidelor noastre, FIDESZ și PL; ceea ce cred eu că ne apropie și mai mult este spiritul tânăr care ne animă pe toți.

Doar generațiile tinere, pragmatice și perseverente, netributare mentalităților colectiviste și naționaliste pot transforma țările noastre în societăți libere și prospere.

În final, doresc să vă asigur că tinerii liberali din România (români și maghiari) vor fi cu sufletul alături de prietenii lor, tinerii liberali din Ungaria, la alegerile generale care urmează.

**„Sperăm că și în România va sosi momentul în care
liberalii vor face ceea ce doar ei știu să facă:
Revoluția liberală”**

*București
Grupul ELDR
17 – 18 octombrie 1997*

Domnule președinte,
Domnilor parlamentari europeni,
Domnule secretar general,
Stimați invitați,

În primul rând, doresc să mulțumesc conducerii Grupului ELDR din Parlamentul European pentru inițiativa pe care a avut-o de a organiza, la București, cea de a 6-a Conferință Est-Vest. Îmi exprim speranța că această întâlnire va contribui la strângerea relațiilor dintre liberalii europeni și cei din România. De asemenea, țin să mulțumesc că mi s-a oferit posibilitatea expunerii unei prelegeri. Tema care ni s-a propus, **România în tranziție**, este un subiect amplu, nu ușor de analizat, care preocupă opinia publică din România de șapte ani încoace și, totodată, atrage interesul Uniunii Europene în perspectiva lărgirii acesteia.

În România persistă încă o mentalitate moștenită care sugerează că este bine să existe un limbaj pentru export și un limbaj pentru uz intern, adică este patriotic să prezinți în fața unei asistențe internaționale situația din țara ta în termeni pozitivi, chiar dacă cea reală nu este așa. Iată de ce v-aș ruga să acceptați tonul meu critic față de ceea ce s-a întâmplat, timp de șapte ani, în România și fiți convinși că o fac cu bună credință și într-un spirit liberal.

Tranziția presupune trei lucruri: să știi de unde pleci, să știi unde vrei să ajungi și să știi căile și mijloacele. În ceea ce privește tranziția, guvernele de până în noiembrie 1996 și actualul guvern se deosebesc esențial prin faptul că primele au știut de unde pleacă, dar n-au știut unde să ajungă, iar cel de
--

după noiembrie 1996 pare să știe unde vrea să ajungă, dar nu știe de unde pleacă. Cu toate acestea, guvernele anterioare, ca și cel prezent au ceva în comun: n-au știut și, respectiv, nu știe care sunt căile și mijloacele.

Și, pentru a nu rămâne cu impresia că am dorit să încep cu o glumă, voi încerca să aduc argumente că gluma este serioasă. Guvernele anterioare, provedind, în majoritatea lor, din birocrăția comunistă, au cunoscut foarte bine angrenajele extrem de complicate ale vechiului sistem, un sistem falimentar și nedemocratic, dar foarte riguros structurat. Au știut de unde pleacă, dar nu și-au propus un obiectiv cert al tranziției. În primă fază, pentru că sperau ca schimbările din Europa de Est și Rusia să nu fie ireversibile. În a doua fază, când și-au dat seama că nu mai există cale de întoarcere, au pornit o așa-zisă reformă, lentă și graduală, favorizând apariția unei oligarhii financiare care încearcă să transforme monopolurile de stat în monopoluri private, opunându-se apariției unui sistem concurențial.

Cu alte cuvinte, s-a dorit transformarea activiștilor fostului Partid Comunist în pseudo-capitaliști, perpetuând însă o societate închisă. Sub presiunile occidentale, au încercat să dea un înveliș democratic schimbărilor, preluând modele de instituții occidentale, pe care le-au populat cu aceiași birocrăți comuniști. De fapt, ei au înțeles foarte bine ceea ce spunea Lev Tolstoi: “nu este nicio deosebire între situația în care un om decide asupra vieților a 99 de oameni și situația în care 51 de oameni decid asupra vieților a 49”, instaurând în România o dictatură a majorității. Modelul democrației majoritare, preluat de vechii guvernanți și impus unei societăți închise timp de 50 de ani, cu o populație educată în spirit colectivist, naționalist și paternalist, este principala cauză pentru care, timp de șapte ani, pentru marea majoritate a românilor s-a produs o singură schimbare, aceea că și-au putut exercita libertatea de exprimare. Libertatea economică însă a fost în continuare înăbușită brutal. Pierderea alegerilor din noiembrie 1996 de către vechii guvernanți este dovada că nu au găsit căile și mijloacele pentru a-și atinge obiectivul oricum nebulos.

Reforma economică nu se poate realiza fără o schimbare radicală de sistem. Asta nu au înțeles noul guvern (n.r.CDR-PD-UDMR)

Spuneam că noii guvernanți nu au știut de unde pleacă, lucru recunoscut chiar de ei, la o lună după alegeri, când au descoperit că situația economică este mai gravă decât cea estimată. Pe de altă parte, însă, nu au înțeles că nu doar situația economică contează, nefiind preocupați de o schimbare radicală de sistem, fără de care nu se poate realiza reforma economică. Cu toate că populația a acceptat pripeala noului guvern și era dispusă la mari sacrificii, guvernul nu a profitat de situație și nu și-a propus o schimbare rapidă de sistem. A crezut că, schimbând vechii birocrati cu birocrati noi, nici măcar tineri, va reuși să rezolve problemele.

Pe de altă parte, în ceea ce privește programul economic, dialogul cu FMI a fost, de fapt, un monolog, această instituție internațională impunându-și în totalitate principiile, principii care pot duce la o stabilizare macroeconomică, fără a constitui însă premisele unei dezvoltări.

Vorbind de economia de piață, actualul guvern pare să știe obiectivul tranziției. Mi-ar fi plăcut ca, prin ceea ce a făcut în aproape un an de guvernare, guvernul să mă convingă să nu mai folosesc termenul pare ci cuvântul știe.

În ceea ce privește căile și mijloacele, Guvernul a ales cea mai proastă soluție, soluție centralistă și dirijistă, tipică tuturor guvernelor românești de după cel de-al doilea război mondial. Guvernul și-a propus să se ocupe de tot și de toate, substituindu-se atât Parlamentului, cât și autorităților locale. Practic, în această perioadă a fost afectată separația puterilor în stat, atât pe verticală, cât și pe orizontală.

Lipsa unui program global, coerent, care să promoveze rapid o schimbare de sistem și să creeze un mediu economic concurențial și o structură a proprietății apropiată de cea occidentală, duce la riscul perpetuării tranziției

Guvernul a ales calea lungă a restructurării economice și privatizarea ulterioară, abandonând calea scurtă a privatizării inițiale și a transferului problemei restructurării către agenții economici privați. Lipsa unui program global, coerent, care să promoveze rapid o schimbare de sistem și să creeze un mediu economic concurențial și o structură a proprietății apropiată de cea occidentală, duce la riscul perpetuării tranziției.

Tranziția este bună dacă este scurtă și, cum ea durează de 8 ani în România, este necesară o schimbare radicală și rapidă de sistem sau, altfel spus, este necesară o revoluție liberală. Revoluția liberală poate fi însă făcută doar de cei care sunt convinși de superioritatea ordinii spontane asupra ordinii decretate și sunt convinși că scopul unei guvernări este limitarea guvernării.

Și, fiindcă suntem între liberali, vă propun să înlocuim termenul tranziție cu termenul transformare. Iată de ce. Pentru evaluarea corectă a obiectivelor și rezultatelor procesului de reformă care se desfășoară în țările Europei Centrale și de Est, este important să stabilim dacă putem vorbi de tranziție sau de transformarea sistemelor sociale și economice ale acestor țări. Gradul de profunzime a procesului constituie diferența majoră între tranziție și transformare.

Altfel spus, tranziția înseamnă reformarea sau îmbunătățirea unor elemente ale sistemului economico-social, fără a modifica în mod serios principiile fundamentale existente la baza societății respective. Din această perspectivă, procesul necesar pentru fostele țări comuniste din Europa nu poate fi unul de tranziție, deoarece el implică, în mod necesar, modificarea însăși a principiilor fundamentale care stăteau la baza organizării economice și sociale. Privite din aceeași perspectivă, țările Uniunii Europene sunt într-un proces de tranziție către o nouă formulă de asociere, fără modificarea regulilor fundamentale ale organizării societății, adică separarea și echilibrul puterilor în stat, respectarea proprietății private și a drepturilor omului,

principiile economiei de piață. Privind astfel problema, putem, oare, afirma, că există o similitudine de profunzime a schimbărilor dintre țările Europei Centrale și Orientale și cele ale Europei Occidentale?

Guvernarea actuală are drept principală caracteristică diletantismul în gestionarea economiei și în aplicarea procesului de reformă. Ea s-a orientat mai mult către acțiuni populiste, de imagine publică, cu efecte ne semnificative asupra mersului reformei în sens pozitiv

Se poate tranzita de la o organizare economică socială de tip comunist la o societate democratică și la o economie de piață, sau, altfel spus, se poate parcurge un proces de tranziție între două sisteme și societăți care se bazează pe principii total opuse?

Răspunsul la aceste întrebări nu poate fi decât unul negativ. În fostele țări comuniste are loc, sau ar trebui să aibă loc, un proces de transformare și de re-proiectare fundamentală a sistemului economico-social și de aceea nu trebuie să cădem în greșeala de a face o paralelă între retragerea statului din economie în unele țări occidentale, unde regulile pieței nu au fost abolite ci doar limitate, iar principiile democratice au funcționat continuu, și privatizarea din fostele țări comuniste europene. În concluzie, obiectivul esențial al actualului proces de reformă din țările Europei Centrale și de Est constă în construirea unei noi societăți bazată pe principiile democrației și ale economiei de piață.

Acțiunile guvernamentale compatibile cu obiectivul procesului de transformare sunt acelea care vin să susțină reinstaurarea principiilor de acțiune a piețelor libere, piața reprezentând starea naturală a sistemelor economice democratice și ale societăților democratice în general. În ceea ce privește actualul proces de „reformă” promovat de actualii guvernanți, putem distinge unele caracteristici generale.

Guvernarea actuală are drept principală caracteristică diletantismul în gestionarea economiei și în aplicarea procesului de reformă. Ea s-a orientat mai mult către acțiuni populiste, de imagine publică, cu efecte ne semnificative asupra mersului reformei în sens pozitiv. Un alt element este lipsa de coerență a

reformei și lipsa de coeziune asupra a ceea ce se urmărește de fapt prin reformă. De cele mai multe ori se copiază modele în declin fără a se ține seama de mersul economiei mondiale. Se combină în mod original și fără niciun fel de discernământ principiile de naționalism economic cu cele ale pieței libere.

Eroarea fundamentală a actualei guvernări constă în crearea unei cvasi-reforme arbitrare și în nesocotirea repetată a Constituției și a legilor în vigoare (în principal modul în care s-a făcut lichidarea unor întreprinderi, fără a se ține cont de drepturile și interesele acționarilor minoritari de către FPS, aflat în postura de a se situa în conflict de interese).

La capitolul de reformă economică, la momentul investiției, actualul guvern a promis că va promova o reformă bazată pe terapia de șoc, printr-o restructurare rapidă și reformarea întregului sistem economic. Restructurarea economică nu s-a realizat într-un mod care să-i confere pragmatism și realism.

Prin lichidarea la ordin a unui număr mai mic sau mai mare de întreprinderi, nu se realizează o restructurare reală, deoarece mecanismul economic rămâne același, dar numărul actorilor se reduce. Trebuie subliniat faptul că, de cele mai multe ori, au fost lichidate întreprinderi care aveau mari datoriile cauzate de politicile restrictive de concurență și control al prețurilor promovate de guvernările anterioare (Rafinăriile Petrotel, Vega, Dărmănești, Petromidia).

Restructurarea agriculturii nici nu a început măcar, iar simpla liberalizare a prețurilor nu poate oferi un semnal coerent într-o agricultură de subzistență și neracordată la piață. Agricultura de piață sau orientată către piață se poate face doar în exploatarea agricole moderne, al căror scop este să producă pentru piață și în condițiile pieței.

Restructurarea agriculturii este blocată printr-o politică păguboasă de susținere a parcelării excesive a suprafețelor agricole. În același timp, statul deține în proprietate o suprafață excesivă de teren agricol, prin intermediul IAS-urilor și practică prețuri de monopol în ceea ce privește lucrările agricole și

substanțele chimice necesare agriculturii. Prin aceste jumătăți de măsură s-au irosit deja peste 1400 miliarde lei.

Restructurarea sistemului financiar s-a blocat într-o luptă acerbă între partidele coaliției majoritare pentru controlul principalelor bănci. Reforma sistemului financiar presupune modificarea legislației bancare, în sensul stabilirii condițiilor de înființare a societăților bancare și prin tratarea, în mod egal și pe criterii obiective, a tuturor aceluia care doresc să intre pe o piață cu structură de oligopol.

Un alt parametru important al reformei constă în privatizarea băncilor comerciale de stat care controlează de facto întreaga piață bancară. De asemenea, este necesară modificarea legislației privind piața de capital, fondurile de investiții etc.

Guvernul actual și-a propus ca privatizarea să se realizeze într-un ritm de 50 de societăți pe săptămână, cifră care nu a fost atinsă nici după un an de la guvernare. Promisiunea vânzării către cel care dă mai mult a fost mascată într-un sistem de hărțuire continuă a investitorului, pentru a obține cât mai mulți bani de la el, lungind foarte mult procesul de privatizare.

Succesul reformei îl constituie liberalizarea pieței valutare și a celei monetare, precum și asigurarea unei relative stabilități a cursului de schimb pentru o perioadă de câteva luni. Dar, până și acest succes s-a dovedit a fi efemer, în lipsa unei adevărate politici de reformă structurală a economiei.

Reducerea fiscalității nu s-a realizat, din cauza neînțelegerii faptului că un buget de austeritate își reduce cheltuielile, nu le mărește. Cauza principală a acestei nerealizări constă în separarea reformei administrative a sectorului public de cea a reducerii poverii fiscale.

În mod normal, reducerea fiscalității ar fi determinat reducerea într-o proporție de 50-60% a cheltuielilor publice, precum și

renunțarea la gratuitatea învățământului liceal și universitar, a serviciilor sanitare etc. Legat de toate acestea trebuie subliniat că este total greșită ideea prin care se consideră că impozitul pe profit trebuie să devină principala sursă a bugetului. În statele cu economii de piață dintre cele mai libere, impozitul pe veniturile corporațiilor reprezintă numai 2% din PIB și este a treia sursă de finanțare, după impozitarea veniturilor persoanelor fizice și impozitele indirecte. În consecință, reforma fiscală ar fi fost, de drept, unul dintre principalii piloni ai unei reforme bazate pe o transformare rapidă și radicală a economiei. O altă neîmplinire a programului de reformă este lentoarea cu care se desfășoară procesul de privatizare și restructurare a regiilor statului.

În domeniul reformei sistemului sanitar, ea ar fi trebuit să conste în modificarea sistemului de finanțare, în desființarea direcțiilor sanitare județene și trecerea spitalelor și instituțiilor financiare în subordinea Consiliilor locale și județene.

În această privință s-a votat, totuși, Legea asigurărilor de sănătate. Nu a fost realizată reforma sistemului de asigurări sociale, rămânând în vigoare același sistem costisitor, care impune o povară fiscală uriașă pe umerii persoanelor active. Din cauza costurilor implicate în sistemul de pensii, crearea de locuri de muncă suficiente este imposibilă. În plus, sistemul de asigurări pentru șomaj nu încurajează munca, ci vegetarea în șomaj (Ordonanța 22 privind compensațiile sistemului disponibilizat).

Reforma instituțiilor statului a fost înlocuită de un proces de centralizare a deciziei la nivelul Guvernului, în dauna autonomiei locale, nedemilitarizarea Poliției, serviciilor secrete, penitenciarelor, nerealizarea reformei justiției, etc.

Dar să vedem care sunt efectele concrete ale politicilor guvernamentale. Producția industrială s-a redus cu 1,8% față de anul trecut, iar stocurile s-au redus în mod nesemnificativ. Stocurile reprezentau, în august 1997, 69% din producția lunară, față de 71,1% în august 1996. Pe întreaga perioadă scursă, stocurile reprezentau 9,3%, față de 10,7%, în aceeași perioadă a anului trecut. Investițiile s-au redus cu 31% în primul semestru al

anului 1997, față de aceeași perioadă a anului trecut. Investițiile sectorului privat s-au redus cu 45% în primul semestru al anului 1997. Rata șomajului, deși s-a spus că se va face o reformă șoc, nu a evoluat spectaculos. În aceeași perioadă, salariile s-au redus cu 26,8% față de anul trecut. Exporturile au crescut cu numai 4.4% față de primele 8 luni ale anului trecut, în condițiile în care erau programate să crească cu 10%. Deficitul bugetar este, față de anul trecut, de 3 ori mai mare în termeni nominali și cu 20% în termeni reali. Rata inflației, după o scădere până la 0,7% în iulie, a crescut la 3,5% în august, fiind comparabilă cu cea realizată în aceeași lună a anului trecut.

Pentru România, procesul de transformare ridică trei mari provocări: reforma instituțională, reforma economică și socială, asigurarea stabilității și coeziunii sociale

O altă provocare pentru procesul de transformare din România este cea a decalajului existent între nivelul nostru de dezvoltare și cel mai bun nivel de dezvoltare pe plan mondial. Cu alte cuvinte, este vorba de proiectarea procesului de transformare, care să aducă economia românească, de la nivelul de economie al celui de-al doilea val, bazată pe producția de masă, la nivelul de economie al celui de-al patrulea val, respectiv adoptarea și aplicarea conceptului de sustainable development (dezvoltare durabilă). Punerea în practică și răspunsul la această provocare fac ca reforma instituțională și cea economică să fie interdependente și să se susțină reciproc.

Abordarea procesului de reformă, prin integrarea conceptelor de capital natural și capital uman în mecanismele economice, implică renunțarea la unele dintre tabu-urile sociale caracteristice actualei societăți: renunțarea la gratuitatea învățământului liceal și universitar, renunțarea la gratuitatea serviciilor sanitare, flexibilizarea pieței muncii prin reducerea nivelului salariului minim la un nivel care să susțină ocuparea forței de muncă și care să împiedice șomajul de lungă durată.

Impactul desfășurării procesului de transformare pe acești parametri se va manifesta pe termen scurt printr-un adevărat “șoc tehnologic” și un “șoc educațional”, care nu pot fi rezolvate decât prin mecanismele specifice unei piețe complet libere.

Reforma instituțională: înlocuirea Constituției; crearea instituțiilor specifice economiei de piață și societății democratice; transformarea radicală a administrației publice centrală și locală, descentralizarea și a reducerea numărului de funcționari și instituții

Obiectul reformei instituționale este acela de a crea instituțiile specifice economiei de piață și societății democratice, precum și de a transforma radical administrația publică centrală și locală, în direcția descentralizării și a reducerii numărului de funcționari și instituții. Sistemul instituțional astfel construit va fi flexibil și va avea drept scop supravegherea și susținerea funcționării libere a mecanismelor economiei de piață și a societății democratice. Reforma instituțională trebuie să înceapă cu înlocuirea actualei Constituții, care este principalul obstacol în calea integrării euro-atlantice. Ca un reflex al acestei situații, avem de a face cu un sistem legislativ copiat în mod excesiv și nejustificat după modelul iacobin francez, prin care se crează un stat supercentralizat, superbirocratizat. Atribuțiile constituționale ale Președintelui sunt excesiv de mari.

Constituția nu asigură o reală separare a puterilor în stat și nu crează o putere judecătorească cu adevărat independentă. Guvernului i se acordă competențe excesiv de mari în domeniul legislativ (ordonanțe și ordonanțe de urgență), înlocuind deseori parlamentul, transformat într-o anexă a guvernului. Proprietatea privată este în continuare garantată, iar statului i se rezervă un rol prea mare în economie.

Transformarea Parlamentului într-o anexă guvernamentală se datorează, în primul rând, procedurii parlamentare, care este greoaie și ineficientă. Se impune, în acest sens, modificarea regulamentelor Camerei Deputaților și Senatului. Pentru a crea un Parlament cu adevărat bicameral, trebuie ca deputații și senatorii să fie aleși pentru termene diferite, pe bază de scrutin uninominal, iar atribuțiile celor două camere trebuie diferențiate. Reforma instituțională trebuie să aibă în vedere reducerea rolului administrației publice centrale, atât din punct de vedere numeric, cât și al atribuțiilor. În acest sens, Guvernul ar trebui să aibă – de ce nu? – vreo șase ministere: Externe, Interne (care să fie demilitarizat și să includă și administrația publică locală), Justiție, Apărare, Finanțe și Economie.

Totodată, însă este necesară adoptarea cât mai urgentă a unei Legi a funcționarului public, care să creeze un serviciu civil modern, eficient și profesional. Este necesară și o lege a răspunderii ministeriale care, deși este prevăzută în Constituție, nu s-a realizat în practică. Această lege este necesară, în primul rând, pentru a curma una din rădăcinile ultimilor 50 de ani, anume imunitatea miniștrilor, în ciuda abuzurilor și ilegalităților comise. Este necesară și crearea unei puteri judecătorești cu adevărat independente, prin adoptarea a trei legi (Legea organizării judecătorești, Legea Curții Supreme de Justiție și Legea Justiției Militare).

Este necesară introducerea instituției judecătorului de instrucție și a Curților cu jurați, în procesele penale. Judecătorul de instrucție va trebui să coordoneze și activitatea Poliției în instrumentarea cauzelor penale. Inspecția judecătorilor va fi asigurată de către judecători de la instanțele superioare și nu de către inspectori ai Ministrului, asimilați în mod abuziv magistraților. Procurorul general de pe lângă Curtea Supremă de Justiție nu va mai avea autoritate asupra tuturor procurorilor din țară (situație copiată după modelul sovietic), iar procurorii vor răspunde direct în fața Ministrului Justiției. Se va limita rolul procurorilor în procesele civile, rolul lor actual fiind excesiv de mare.

Pentru a crea o adevărată instanță supremă a țării, judecătorii de la Curtea Supremă de Justiție vor fi numiți pe viață, iar Curtea Supremă de Justiție nu va mai avea o secție militară (tot model sovietic). În ceea ce privește activitatea Poliției, aceasta va trebui demilitarizată, iar unele dintre componentele ei trebuie subordonate primăriilor și Consiliilor Județene (pază, ordine, evidența populației și circulație). Serviciile secrete trebuie și ele demilitarizate și specificate foarte clar atribuțiile fiecăruia dintre ele. În același timp este necesar un control parlamentar eficient asupra lor. Demilitarizarea se impune și în sistemul penitenciar și în privința pompierilor, care trebuie trecuți în subordinea primăriilor.

Reforma economică și socială: reforma sistemului fiscal, privatizarea rapidă a regiilor autonome și a societăților comerciale cu capital de stat, reforma sistemului financiar

Aceasta va implica în principal: reforma sistemului fiscal, privatizarea rapidă a regiilor autonome și a societăților comerciale cu capital de stat, reforma sistemului financiar. Caracteristica principală a actualului sistem fiscal este reprezentată de supradimensionarea lui, precum și de impunerea unei austerități forțate, atât cetățenilor, cât și societăților comerciale, ceea ce are drept rezultat concentrarea în mâinile statului a unor resurse financiare foarte mari, pe care acesta se dovedește incapabil să le gestioneze în mod eficient (scandalul disponibilizărilor). În afară de aceasta, a câștigat teren teoria potrivit căreia principala sursă a bugetului dintre impozitele directe să fie impozitul pe venitul corporațiilor.

Rezultatele acestui sistem fiscal se manifestă prin reducerea continuă a încasărilor la bugetul de stat și prin declinul activităților economice, atât în sectorul întreprinderilor de stat, cât și în sectorul privat. În stabilirea sistemului fiscal dintr-un stat, trebuie luate în considerare ambele componente ale finanțelor publice, adică veniturile și cheltuielile publice. În consecință, ratele de impozitare trebuie așezate acolo unde se găsește punctul de maximalizare a veniturilor bugetare. Economisții școlilor anglo-saxone au arătat că deciziile companiilor nu sunt influențate de rate de impozitare a veniturilor companiei de până la 10%.

Fiscalitatea înaltă pe veniturile persoanelor fizice conduce la o economisire forțată, care concentrează venituri mai mult sau mai puțin importante în mâna statului. Aceasta are un efect negativ asupra dorinței de acumulare a cetățenilor și asupra liberei mișcări a unor resurse financiare care ar putea fi îndreptate către acele utilizări ce oferă randamente mai bune. Pe de altă parte, reducerea încasărilor bugetare, fără o reducere corespunzătoare a cheltuielilor, nu face decât să producă un deficit bugetar mai mare, care va conduce la creșterea dobânzilor și a datoriei publice.

Este evident, pentru oricine, că mărirea ratelor dobânzii va pune în pericol însăși motivația pentru care s-a trecut la reducerea

impozitelor, respectiv dezvoltarea afacerilor și crearea locurilor de muncă, paralizând, astfel, spiritul de inițiativă al potențialilor întreprinzători. Prin noua lege privind impozitul pe venit, presiunea fiscală trece într-o nouă etapă, în care statul, în dorința de a finanța cu orice preț activități pentru care există alternative bazate pe piață și libera decizie a indivizilor, țintește impozitarea câștigurilor de capital obținute din investiții. Acest comportament este incompatibil cu nevoia uriașă de resurse financiare, necesare pentru a realiza o transformare rapidă și reală a sistemului economic românesc.

Sistemul fiscal ar trebui organizat în două trepte: una care să asigure veniturile necesare guvernului central și alta care să asigure veniturile autorităților locale

În principiu, 70% din veniturile obținute din taxe trebuie percepute și cheltuite de autoritățile locale și numai 30% de către guvern. Un proiect de reformă a sistemului fiscal românesc ar trebui să prevadă reducerea gradului fiscalității în următorii 2-3 ani la 15-20% din PIB. Aceasta va trebui să se bazeze pe introducerea unui impozit pe profit de până la 15%, precum și deducerea cheltuielilor cu cercetarea-dezvoltarea, a cheltuielilor de investiții pentru dezvoltare etc. din baza impozabilă. Înlocuirea sistemului de impozitare a diverselor venituri ale persoanelor fizice cu un singur impozit, respectiv impozitul pe venit progresiv pe maximum trei tranșe de venituri, iar rata maximă de impozitare să nu depășească 25% pentru veniturile cele mai mari. În plus, în România ar trebui introduse deduceri din baza impozabilă pentru contribuțiile de asigurări sociale și de sănătate depuse în fonduri private, precum și pentru creditele necesare construcției de locuințe. Impozitul pe capital ar trebui să aibă o sferă de cuprindere restrânsă numai la capitalurile stagnante, respectiv la capitalurile neutilizate în investiții.

În ceea ce privește sistemul public de asigurări sociale, proiectul ar trebui să includă o politică de reducere a venitului prin pensie de la 55% la 25-30% în următorii cinci ani, împreună cu reducerea contribuțiilor la fondurile publice de la 23% la numai 5-10%. Evident, acest sistem de reformă ar trebui să fie însoțit de un plan de asigurare a fondurilor de pensii necesare pentru plata pensionarilor aflați deja în această situație. Reducerea pensiei publice va fi compensată prin dezvoltarea fondurilor private de pensii, prin stimularea economisirii.

Finanțarea prin sistemul fondurilor de asigurare private a serviciilor sanitare, utilizarea fondurilor private de pensii și introducerea taxelor pentru învățământ va permite reducerea cu peste 65% a cheltuielilor publice în următorii 2-3 ani și eliminarea deficitului bugetar în următorii 2-3 ani.

Privatizarea: susținerea reinstaurării mecanismelor de piață, prin crearea de operatori economici independenți

Procesul de privatizare, în condițiile impuse de procesul de reformă, are drept scop esențial susținerea reinstaurării mecanismelor de piață prin crearea de operatori economici independenți. În acest context, rapiditatea și calitatea procesului de privatizare devin primordiale, și nu prețul obținut din vânzarea companiilor statului. Este necesară deci privatizarea rapidă la cel mai bun preț oferit a tuturor societăților comerciale, prin licitație sau negociere directă. FPS-ul nu trebuie să se ocupe, niciun moment, de problema restructurării sau lichidării societăților comerciale, ci trebuie să fie preocupat cum să vândă cât mai repede toate societățile comerciale din portofoliu, inclusiv pe piața de capital românească. De asemenea, este necesară privatizarea, în cel mult un an, a tuturor regiilor autonome ale statului (Renel, Romtelecom, SNCFR, TAROM, TVR, Radiodifuziunea, etc.) Pentru regiile care au monopol pe piață, privatizarea acestora va impune mai întâi divizarea lor după criteriul costurilor marginale în entități care să nu poată controla prețul de piață al serviciilor sau produselor oferite.

Reforma sistemului financiar

Elementul de bază al pieței financiare românești este sistemul bancar. Piața bancară reprezintă o structură de piață de tip oligopolist, în care există trei mari bănci de stat (Banca Agricolă, Bancorex și Banca Comercială Română), susținute de stat prin diferite mijloace. Celelalte elemente ale pieței financiare, respectiv companiile de asigurări, piețele de capital, fondurile de investiții etc. sunt subdezvoltate sau nu îndeplinesc rolul lor normal într-o economie de piață, pentru că nu a existat o concepție unitară asupra reformei și a direcțiilor fundamentale de

desfășurare a acesteia. Sunt impuse bariere legale artificiale la intrarea pe piața financiară.

Reforma acestui sistem include restrângerea atribuțiilor practice discreționare ale Băncii Naționale în domeniul autorizării intrării de noi operatori pe piață, în direcția tratării pe baze egale a tuturor solicitanților. O componentă importantă a procesului de reformă este Legea privind investițiile, care trebuie să ofere un tratament egal tuturor investitorilor, indiferent de proveniență sau de domeniul în care investesc.

Și, în final, încă o problemă. De fapt, cea cu care trebuia să încep.

Reforma educațională

Reforma politică și economică nu poate avea loc decât dacă este susținută de un proces educațional intens, care să creeze în rândul populației o stare de spirit pro reformă. Monopolul educațional al statului ridică probleme mai complicate decât monopolul economic. De exemplu, dacă statul are monopolul producerii pâinii, aceasta va duce la lipsa acestui produs. Monopolul educației este, însă, unul dintre instrumentele statului de manipulare a celor mai personale relații și reacții ale noastre; de exemplu de a accepta lipsa pâinii, deci foamea produsă de acțiunea guvernamentală.

Guvernul încearcă, prin toate pârgiile sale să ne convingă că nu există alternativă la ceea ce face. Eu am încercat să vă conving că există. Sper că nu v-am plictisit cu această alocuțiune, dar am vrut să vă conving că în România este nevoie de liberalism ca de aer.

Liberalismul înseamnă: descentralizare, dereglementare, debirocratizare și dezetatizare, libertate economică. Prezențele episodice, în guvernele anterioare și în guvernul actual, ale unor liberali nu au reușit să influențeze poziția guvernelor de stânga din trecut și din prezent, vocea liberală fiind înăbușită în hărmălaia socialisto-creștin-democrată din România de azi.

La Congresul ELDR de la Viena, la care am avut onoarea să particip, s-a făcut o constatare plină de adevăr și anume: “În ultimele secole, deși liberalii nu erau foarte numeroși, ei sunt cei care au făcut marile transformări, marile revoluții și lor le revine misiunea să facă astăzi revoluția informațională.”

Sperăm că și în România va sosi momentul în care liberalii vor face ceea ce doar ei știu să facă: Revoluția liberală.

”Libertatea de expresie fără libertate economică e ca dragostea fără sex”

*București
Consiliul Național al PNL
23 aprilie 1999*

Beneficiem, într-adevăr, din 1989 încoace, de libertatea de expresie. Dar libertatea de expresie fără libertate economică, e ca dragostea fără sex. Cei care sunt preocupați de libertatea economică, neasigurată încă, din păcate, în România, sunt, în primul rând, ingineri și economiști și nu au ușurința în exprimare a celor care au profitat din plin de libertatea de expresie. Așa că vă rog, domnule președinte Manolescu, să fiți mai indulgent cu cronometrarea noastră, a celor care dorim promovarea libertăților economice.

Provin din PL 93, un partid mic cu ambiții mari și am ajuns în PNL, un partid mare cu ambiții mici. Uneori, chiar am impresia că partidul nostru are un caracter preponderant feminin. Căci, pe de o parte, în relațiile cu partenerii e sfios, ezitant, indecis, inconstant, chiar casnic, iar, pe de altă parte, e măcinat în interior de intrigi, bârfe, răzbunări pasionale. Cred că a sosit momentul ca PNL să devină bărbat. Manifestul economic liberal este sângele vitalizant necesar acestei transformări.

În lipsa unei opțiuni ferme, a unui țel și a unor mijloace eficiente, timp de nouă ani, partidele aflate la guvernare s-au preocupat doar să privatizeze profitul și să socializeze pierderile. Prin acest manifest, PNL prezintă, în premieră în politica românească, o strategie coerentă și fermă ce-și propune instaurarea capitalismului în România. Manifestul oferă soluțiile pentru o dezvoltare accelerată, soluții care decurg din principiile capitalismului pur, neperversitate de idei socializante. Din acest manifest trebuie să decurgă definirea PNL, precum și coeziunea

sa doctrinară internă. Este primul pas către câștigarea unei identități proprii a partidului nostru. Doar dobândind această identitate, ne vom putea pune problema revizuirii, atât de necesare, a relațiilor noastre cu partenerii de guvernare și, totodată, ne vom putea fixa țintele și strategiile electorale.

Dacă, timp de nouă ani, liberalii au fost dezbinați, acum, când celelalte partide sunt în curs de dezbinare, unitatea noastră trebuie să devină un capital politic.

Dacă avem inteligența să înțelegem că este mai important să fii o rotiță în angrenajul unui partid important, decât șef într-un partid anexă, cu alte cuvinte dacă renunțăm la o competiție internă inutilă, vom reuși acest lucru.

Am constatat că liderii noștri au dorința și capacitatea de a coordona această transformare a PNL de care vorbeam. Trebuie să înțelegem însă reținerile lor, atâta timp cât există filiale care au un grad de acoperire cu organizații de doar 20-30 la sută. Reorganizarea Secretariatului General trebuie să rezolve rapid deficiențele de comunicare, de jos în sus și de sus în jos. Dacă atât filialele, cât și conducerea centrală, își conjugă eforturile, pentru o organizare eficientă, o mai bună comunicare, o promovare profesionistă a imaginii, atunci vom reuși.

Dacă prin manifest noi propunem o dezvoltare accelerată a societății românești, o vom putea realiza, dacă vom reuși o dezvoltare accelerată a partidului. Alegerile locale trebuie să devină materializarea acestui efort.

Prieteni liberali, astăzi fiind Sfantul Gheorghe, fiți bărbați, căci balaurul e din hârtie.

“Este moral să afirmi cu voce tare ceea ce ești, este moral să fii consecvent în afirmarea crezului propriu, este moral să gândești pe termen lung, este moral să-ți afirmi propria identitate. Este moral să ai curajul să spui că ești altfel decât alții, chiar dacă acești alții sunt, deocamdată, mai mulți”

*București
Congres Extraordinar al PNL
18 august 2000*

Doamnelor,
Domnilor,
Prietenii liberali,

Știu că intervenția mea de astăzi va deranja pe unii care sperau să mă opun de dragul de a mă opune și pe alții care sperau să mă opun pentru a avea motiv să mă alunge, dar am speranța că, totuși, cei mai mulți vor înțelege și vor accepta că, în toate atitudinile mele, am fost consecvent și, totodată, eu însumi.

După 1996, sub conducerea lui Mircea Ionescu Ouintus, PNL, revigorat, a reușit să integreze toate forțele liberale în vechea matcă și, astfel, s-au creat premisele pentru ca liberalii uniți să se prezinte pe liste proprii, pentru prima dată, la alegerile locale. S-a obținut un rezultat semnificativ și, totodată, s-a reauzit vocea liberală, ca voce distinctă pe scena politică românească. A fost începutul reafirmării identității PNL.

După aceste alegeri locale, PNL și-a manifestat o neașteptată deschidere spre orice combinație electorală ce putea deveni profitabilă. Această deschidere a fost catalogată de unii drept trădare, de alții o dovadă de pragmatism.

Este necesară o analiză a ceea ce s-a întâmplat în interiorul PNL, în această perioadă de tatonări pentru stabilirea strategiei electorale, dar și o analiză a reacțiilor posibililor parteneri.

În PNL am asistat la o confruntare între diferite opțiuni, la o competiție de idei și soluții, nemaîntâlnite la alte partide până acum, prin descătușarea unor energii nebănuite, dar mai ales prin deznodământul final, căci această confruntare a fost cea care a condus la o soluție unică, rațională, sunt convins că și profitabilă, susținută astăzi de o majoritate covârșitoare a membrilor partidului. Confruntarea nu s-a tranșat prin vot, s-a ajuns la un cvasi consens prin inteligență, pragmatism, înțelepciune.

Această zbatere a dat măsura energiilor pozitive de care dispune acest partid, iar de mâine, aceste energii, devenite astăzi convergente, ne vor duce spre succesul în alegeri.

Dar să vedem și care au fost reacțiile partenerilor de negociere. Dacă PNL a dovedit că este un organism în care sângele curge sub presiune, la ceilalți am constatat ori hemoragii, ori embolii, ori lipsa sângelui. ApR s-a pripit lamentabil, considerând PNL ca un partid “ușor de luat”, dispus să digere orice, și chiar să renunțe la propria identitate. Totodată, ApR a dovedit o surprinzătoare lipsă de flexibilitate și realism. Eroarea PNȚCD a constat în reactivarea vechilor resentimente, prin reinvitarea PNL într-o Convenție nerestructurată și condusă tot de ei, deși nimic nu le mai conferea acest drept. PNL urma să vină cu forța sa, superioară astăzi PNȚCD, dar ar fi continuat să fie victima algoritmilor, stângăciilor și stângismelor “țărăniștilor de profesie”. În ambele variante, PNL ar fi fost un partid folosit.

Constatarea tuturor că PNL nu este de vânzare nu a făcut decât să crească credibilitatea partidului nostru. Aceste negocieri au demonstrat ceea ce era de demonstrat. În timp ce PNL a ajuns la maturitate, celelalte partide nu sunt pregătite să înțeleagă nevoia unei reșezări și stabilități a scenei politice românești. Aceste atitudini ale posibililor parteneri nu au făcut decât să limiteze opțiunile Congresului PNL la una singură, opțiunea pe care o susținem astăzi, de a participa pe listele noastre și de a ne afirma propria identitate.

În ceea ce privește problema candidatului la alegerile prezidențiale, spectrul politic de centru dreapta a fost preocupat de atragerea în competiția electorală a doi tehnocrați: Teodor Stolojan și Mugur Isărescu, cu o cotă de popularitate semnificativă, percepuți ca personalități cu atitudini ferme și coerente. În ceea ce privește percepția populației, nu există

diferențe majore referitor la cele două personalități. În ceea ce ne privește pe noi, însă, diferența este esențială.

Teodor Stolojan a avut curajul să se declare liberal, să se înscrie în PNL și să-și ofere disponibilitatea de a candida la alegerile prezidențiale pentru PNL. Și a făcut-o asumându-și riscul să piardă o parte din popularitatea câștigată datorită statutului de independent. A fost, până la urmă, un gest de moralitate politică. Acest gest a avut darul, totodată, să-i determine pe cei temători, deci doritori de alianțe, să-și schimbe atitudinea și să accepte participarea pe liste proprii.

Mugur Isărescu, în schimb, ne-a șoptit la ureche că este liberal, în timp ce la televiziune spune că-i independent, ca până la urmă, cine știe, să fie perceput ca țărănist. Această atitudine, aparent subtilă, are cel puțin două efecte perverse. În primul rând, contribuie la perpetuarea mentalității paternaliste, atât de dăunătoare modernizării societății românești. Adică este important votăm președintele nostru și nu partidele, căci ele sunt cele care fură buteliile pe care acest “tătuc” ar trebui să ni le dea nouă. În al doilea rând, această atitudine legitimează ideea falsă că nu avem nevoie de partide puternice, că nu avem nevoie de doctrine politice, ci doar de “oameni de bine”, care să susțină interesul național. O astfel de atitudine nu face altceva decât să încetinească ritmul democratizării și modernizării României.

PNL trebuie să devină promotorul capitalismului concurențial și al modernizării României

Iată de ce, nici în ceea ce privește strategia pentru alegerile prezidențiale, PNL nu are prea multe opțiuni. Dacă Mugur Isărescu s-ar fi înscris și el în PNL, sigur, astăzi ar fi trebuit să alegem dintre cei doi candidatul nostru la alegerile prezidențiale. Pot exista, printre noi, susținători ai lui Mugur Isărescu și nu trebuie să-i blamăm sau să-i alungăm, dar o asemenea atitudine ține de sentiment și nu de rațiune.

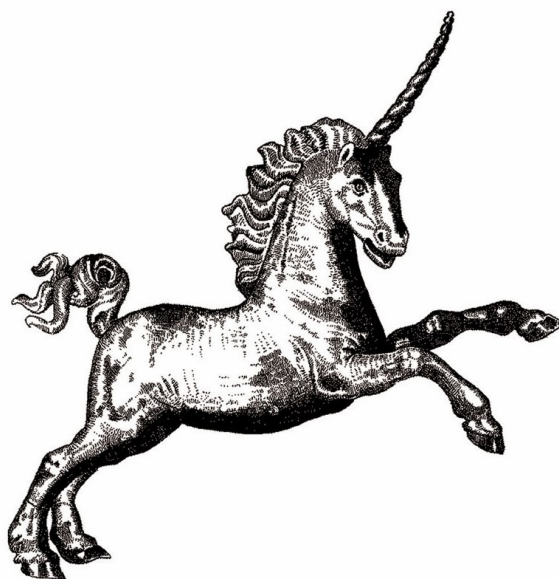
Asistăm astăzi, la acest Congres, la o triplă victorie. În primul rând la o victorie a liberalismului în interiorul PNL, din moment ce o opinie minoritară la un moment dat, participarea pe liste proprii, nu a fost înăbușită de o majoritate care dorea alianța cu ApR, ci s-a ținut cont de ea, pentru ca, în final, să o accepte cu toții în consens. Această afirmație este credibilă, sper, din moment ce este făcută de o persoană care a făcut parte din

această minoritate, a susținut listele proprii de la început și a respins ideea alianțelor, uneori chiar cu vehemență. A doua victorie este a rațiunii, fiindcă rațiunea ne spune că un liberal nu poate fi nici țărănist, nici aperist, decât conjunctural și cu dureri de stomac. A trecut vremea soluțiilor conjuncturale. Dacă, în ultimele luni, PNL a fost perceput ca o variabilă a ecuației politice românești, după acest Congres el trebuie să devină o constantă.

El trebuie să devină promotorul capitalismului concurențial și, implicit, al modernizării României. Din această asumare trebuie să decurgă identitatea distinctă a PNL și strategia electorală necesară pentru a-i consolida poziția pe scena politică. PNL are resursele interne pentru a participa pe liste proprii și a obține la alegeri un rezultat care să-i permită să influențeze, în suficient de mare măsură, parcursul politic al României în viitor. Programul nostru de dezvoltare accelerată poate fi sursa mesajelor electorale eficiente către o populație care a evoluat din punct de vedere al educației politice și al capacității de a respinge demagogia populistă. Și, în sfârșit, a treia victorie, Victoria moralității.

Fiindcă este moral să afirmi cu voce tare ceea ce ești, este moral să fii consecvent în afirmarea crezului propriu, este moral să gândești pe termen lung, este moral să-ți afirmi propria identitate. Este moral să ai curajul să spui că ești altfel decât alții, chiar dacă acești alții sunt, deocamdată, mai mulți.

Dacă acum o lună am încheiat intervenția mea cu cuvintele: fiți liberali, am să închei astăzi astfel: rămâneți liberali.

Discursuri în Parlament

◆ “Analizând raportul SRI prezentat în Parlament, nu am reușit să ne edificăm dacă domnul Măgureanu este incompetent sau competența sa este un secret de stat ce nu poate fi dezvăluit” (1993)

**“După atâtea radiografii și după tot atâtea
tratamente ale unui organism bolnav, eu vă propun
să folosim bisturiul.”**

*Discurs susținut la prezentarea
Programului de guvernare al FDSN
1993*

După atâtea radiografii ale unui organism bolnav, și după tot atâtea tratamente prescrise, eu vă propun să folosim bisturiul.

Comparând platforma electorală a FDSN cu programul care ne este prezentat de către guvern, ne-am convins, dacă mai era necesar, că acest partid și-a câștigat voturile prin minciună. Ținând cont de acest precedent, cum putem să mai avem noi încredere că acest program nu reprezintă, la rândul lui, o nouă minciună? Dacă suntem mințiți, de ce nu suntem măcar mințiți frumos?

Trecând de la documentul în cauză, trebuie să remarc din capul locului că definirea obiectului strategic al programului demonstrează că acest guvern nu are, de fapt, niciun sistem strategic. De trei ani se tot vorbește despre tranziție, despre reformă, despre economie de piață.

Ce ne oferă acest guvern? să-i asigure acele condiții în care prin muncă cinstită să ajungă la prosperitate, confort și civilizație, fără să simtă permanent în buzunar mâna lungă a statului. Ce ne oferă acest guvern? 51 753 de cuvinte îngrămădite fără nicio noimă politică, contrafăcute în retortele alchimiei social democratice

Guvernele s-au succedat fără a arăta clar care era ținta tranziției. Pentru actualul guvern, aceasta este, citez ”constituirea unei economii moderne, competitive, deschisă pieței mondiale, în condițiile diminuării dezechilibrelor cronice, intrasectoriale și ecologice, și obținerii capacității de adaptare rapidă, la situațiile de conjunctură economică și politică internațională.”

Ce să înțeleagă oamenii acestei țări, din această formulare ambiguă? Că revoluția nu a fost decât o “adaptare rapidă la situațiile de conjunctură din economia și politica internațională”, că, dacă va fi nevoie, ne vom adapta mereu acestor conjuncturi? Că vom continua o politică lașă, la cheremul tuturor și în detrimentul fiecăruia dintre noi? Ne-am dorit o schimbare și iată că ni se oferă doar o tranziție continuă.

Ce așteaptă românul de la un guvern: promisiuni deșarte, restructurări, ajustări, echilibre intersectoriale, proprietate comunitară, noțiuni greu de înțeles pentru el, dar care pot ascunde orice? Nu, domnilor, românul așteaptă ca un guvern să-i asigure acele condiții în care prin muncă cinstită să ajungă la prosperitate, confort și civilizație, fără să simtă permanent în buzunar mâna lungă a statului.

Ce ne oferă acest guvern? 51 753 de cuvinte îngrămadite fără nicio noimă politică, contrafăcute în retortele alchimiei social democratice. Este păcat de munca de Sisif a specialiștilor care au elaborat această lucrare, dar senzația noastră este că ei au fost îngrămădiți într-o barcă găurită, fără busolă și li s-a dat sarcina să redescopere America, vâslind fiecare în altă direcție.

Înțelepciunea românească ne previne: “spune-mi cu cine te nsoțești, ca să-ți spun cine ești”. Cum putem crede că acest guvern poate dezafecta monștrii industriali zămisliți de mințile bolnave ale înaintașilor celor care susțin guvernul în Parlament? Cum putem crede că acest guvern susține, cu adevărat, democrația, când el se sprijină și este supus șantajului partidelor extremiste, PSM, condus de fostul prim-ministru al lui Ceaușescu, Ilie Verdeț, care a participat direct la reprimarea revoltei minerilor din 1977 și PRM, al cărui președinte reales împoașcă cu noroi întreaga spiritualitate românească și face apologia dictaturii?

Atât guvernele anterioare, cât și actualul guvern, care s-au declarat social democrate, au făcut greșeli. Paradoxal, greșelile le pun pe seama, citez, “tezelor liberalismului clasic”. Niciunul dintre ele nu a aplicat o politică cu adevărat liberală. Dacă se încearcă permanent compromiterea ideilor liberale, este tocmai pentru că liberalismul este singurul adversar de temut pentru puterea actuală și singura șansă pentru România de a scăpa de sărăcie și subdezvoltare.

Țara aceasta trebuie, în sfârșit, să ajungă într-o stare de normalitate. Aceasta presupune ca actul de guvernare să fie exprimarea unei voințe politice clare.

Noi știm ce vrem. Noi vrem o societate în care fiecare individ să se poată realiza prin sine însuși, adică o societate democratică, bazată pe o economie capitalistă, noi vrem reîntregirea țării, reintegrarea în civilizația occidentală, noi vrem să reînvie spiritul tradițional românesc bazat pe individualism, simț de proprietate, înclinație spre întreprindere. Și nu numai că știm ce vrem, dar știm că ceea ce vrem se poate realiza numai printr-o politică liberală.

Domnule prim-ministru, aveți curajul să veniți la tribună să vă exprimați voința politică: încotro vreți să ne tranzitați și cu ajutorul cui?

Partidul Liberal nu va susține nici acest guvern și nici orice alt guvern care nu-și declară, în mod ferm, voința politică de a transforma societatea românească într-o societate capitalistă concurențială și prosperă.

“Naționalismul este manifestarea acută a crizei de identitate”

*Discurs susținut la dezbaterile memorandumului UDMR,
9 septembrie 1993*

Domnule președinte,
Doamnelor și domnilor,

Reprezentanții UDMR au declarat că, de fapt, acest memorandum reprezintă extrase din programul politic al UDMR și iată de ce eu cred că nu ar fi trebuit să dezbaterem, astăzi, asupra acestui memorandum, fiindcă se crează un precedent periculos. Totuși, dezbaterile acestui memorandum deschide, de fapt, porțile a două planuri de dezbateri mult mai largi. În primul rând, problema aderării României la Consiliul Europei și, în al doilea rând, problema minorităților.

Eu cred că noi ar fi trebuit să dezbaterem problema aderării la Consiliul Europei, având în vedere că ar fi trebuit să analizăm în ce măsură cadrul nostru legislativ intră în concordanță cu normele Consiliului Europei. În ceea ce privește a doua problemă, mă voi referi pe scurt la ea, în final.

După părerea mea, atât cei care au întocmit acest memorandum, cât și cei care l-au atacat vehement, sunt victimele unei mentalități colectiviste, fiindcă oamenii din Europa de Est, deci nu numai cei din România, au ieșit din comunism intrând într-o criză profundă. Criza de identitate și naționalismul reprezintă, după părerea mea, o manifestare a efectului acestei crize.

Ca orice sistem artificial, sistemul comunist a avut tendința de a distruge sistemul valorilor, care constituie, în mod normal, chiar elementul principal al identității personale, și de a le înlocui cu un alt sistem de valori străin celui natural

Din această cauză, fiecare individ a acumulat o tensiune internă artificială foarte accentuată, determinată de această schizofrenie socială.

Urmare a prăbușirii comunismului, membrii acestor societăți au încercat să-și regăsească propria identitate, aceea pe care au legat-o în mod automat de tradiții. De aici rezultă rapida recuperare a identității naționale colective, ca un prim pas spre reducerea crizei de identitate.

Este de remarcat că această recuperare colectivă s-a făcut de către colectivități foarte mari, indiferent de raportul cantitativ în care se găseau comunitățile respective pe un teritoriu anume.

Ieșirea din comunism a găsit, însă, țările din est și într-o situație economică foarte dificilă, situație care a condus la dificultățile de integrare în viața socială, economică și culturală a numeroase persoane provenind din diverse medii socio-profesionale. Datorită acestei situații, dimensiunea individuală a identității nu a mai contat, determinând o punere a accentului pe identitatea colectivă, care este reprezentată de național, de elementul etnic.

Naționalismul este un complex al lipsei de identitate, care duce la încercarea de a ascunde lipsa identității personale prin îngroșarea până la vulgar a identității naționale etnice

Poate, deci, că ar fi mai just să vorbim de “etnocentrism” sau de “etnogoism”, pentru că, în definitiv, în Est problemele nu sunt legate de afirmarea unei națiuni sau a unei comunități etnice, cât mai mult de contestarea legitimității altora.

Iată, deci, după părerea mea, care este semnificația psiho-socială a naționalismului: este manifestarea acută a crizei de identitate, de fapt, un complex al lipsei de identitate, care duce la încercarea de a ascunde lipsa identității personale prin îngroșarea până la vulgar a identității naționale etnice.

Și am să dau un singur exemplu, în sensul celor afirmate de mine. În acest memorandum, se contestă conceptul de stat național, dar se propune conceptul de autodeterminare internă a comunității maghiare, adică un ministat național sau un ministat etnic.

Nu doresc să comentez toate punctele acestui memorandum, cu unele sunt de acord, cu altele nu sunt de acord, fiindcă eu cred că greșeala esențială a liderilor UDMR este următoarea, citez: "Opinia Uniunii noastre este că România nu îndeplinește pe deplin criteriile indispensabile calității de membru al Consiliului Europei". După părerea mea, UDMR nu avea autoritatea, cum, de altfel, nu o are niciun partid din România, să facă această afirmație. Această problemă ține exclusiv de organismele Consiliului Europei, care trebuie să decidă dacă România satisface normele impuse. Aș putea chiar spune că acest act este jignitor pentru Consiliul Europei, fiindcă se contestă, astfel, competența reprezentanților organismelor acestui for european, inclusiv a celor care au fost la noi și s-au informat asupra situației din România. Cu alte cuvinte, eu consider acest gest al conducerii UDMR inutil.

Trebuie să mă repet, nu doresc să comentez în amănunt cele afirmate aici, fiindcă s-au făcut unele afirmații cu care nu sunt de acord și, desigur, asupra lor se poate comenta. Dar s-a făcut și o afirmație asupra căreia nu se poate în niciun fel comenta. Se vorbește în anexa la acest memorandum despre contactele cu patria mamă. Eu cred că nu se poate comenta asupra acestui lucru. Patria mamă a maghiarilor din România este România. *(aplauze)*

Și, în final, câteva cuvinte despre problema minorităților. Eu cred că există un singur mod de abordare a rezolvării problemei minorităților care nu ar irita pe nimeni și acesta este următorul:

După cum știți, conform articolului 7 din Constituția noastră, noi avem datoria să milităm pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a românilor din alte țări. Există minorități românești în toate țările din jurul nostru și nu numai, în Ucraina, în țările fostei Iugoslavii, în Grecia, Ungaria etc.

Dacă noi vom reuși să creăm un cadru legislativ model, spun model fiindcă toleranța oamenilor acestei țări este un model pentru oamenii tuturor țărilor din jurul nostru. Crearea acestui cadru legislativ model ar însemna, pentru, noi un capital politic

în tratativele cu țările în care există minorități românești, solicitând drepturi pentru aceste minorități românești. Doar astfel cred eu că vom detensiona această problemă, nu vor apărea acele iritări și acele creșteri de temperatură care, din păcate, au apărut și astăzi aici.

Deci, este de datoria noastră să milităm pentru drepturile românilor din celelalte țări, creând această legislație, care ar trebui să satisfacă și doleanțele reprezentanților minorității maghiare din România.

**“Analizând Raportul SRI prezentat în Parlament,
nu am reușit să ne edificăm dacă domnul
Măgureanu este incompetent sau
competența sa este un secret de stat
ce nu poate fi dezvăluit”**

1993

Domnilor președinți,
Doamnelor și domnilor parlamentari,

Nu doresc să pun acum în discuție Legea Siguranței Naționale sau Legea de organizare și funcționare a SRI, asupra cărora, desigur, avem obiecții serioase, căci ele au fost votate și deci trebuie respectate.

Ceea ce trebuie noi astăzi să decidem este în ce măsură suntem de acord, sau nu, cu persoana propusă de președinte pentru a ocupa funcția de director al Serviciului Român de Informații. Răspunzând la una din întrebările adresate de Grupul Parlamentar Liberal cu ocazia dezbaterii din Parlament asupra Raportului SRI, domnul Virgil Măgureanu ne-a prezentat criteriile care, citez:...”au stat la baza măsurilor de rechemare în activitate a unor cadre din fosta Securitate în actuala structură a SRI”. Având în vedere că domnul Măgureanu este un astfel de cadru, presupun că și domnia sa ar trebui să satisfacă aceste criterii. Iată câteva dintre ele: criteriul valorii, confirmat de performanțele profesionale, cu alte cuvinte, competența.

Analizând Raportul SRI prezentat în Parlament, nu am reușit să ne edificăm dacă domnul Măgureanu este incompetent sau competența sa este un secret de stat ce nu poate fi dezvăluit.

Un alt criteriu este nivelul de pregătire. Aici nu există niciun dubiu. Domnul Virgil Măgureanu a fost profesor la Ștefan Gheorghiu, deținând, deci, un înalt nivel de pregătire, formând generații întregi de burocrăți comuniști care sufocă și astăzi orice

încercare de reformă a sistemului. Loialitatea față de instituție este un alt criteriu prezentat de domnul Măgureanu. Domnia sa însă nu precizează care instituție. Dacă este vorba de instituția prezidențială, cred că satisface acest criteriu.

Conduita și profilul moral, un alt criteriu. Domnul Măgureanu și-a dovedit conduita rectilinie, declarând și înainte, și după ce presa prezenta dovezi indubitabile privind apartenența sa la structurile Securității, că nu a colaborat niciodată cu această instituție. De aici rezultă și profilul moral al domniei sale.

Și, în sfârșit, ultimul criteriu, neapartenența la partide, mișcări și organizații politice. Într-adevăr, domnul Măgureanu nu mai aparține nici PCR-ului, nici FSN-ului inițial, pe listele căruia a fost ales senator la 20 mai 1990.

Oare la noi nu mai există oameni care nu au făcut parte din Partidul Comunist, care nu au fost profesori la Ștefan Gheorghiu, care, după 89, nu s-au înscris în niciun partid, care să fie competenți, sinceri și patrioți și care ar putea ocupa această funcție?

”După două cartonase galbene, pe care le-ați trecut cu vederea, a sosit momentul să acordați cartonașul roșu domnului Nicolae Văcăroiu, acest Jean Vlădoiu al politicii românești!”

*Discurs la dezbaterile moțiunii de cenzură împotriva Guvernului
Văcăroiu
30 iunie 1994*

Domnule președinte,
Doamnelor și domnilor senatori și deputați,
Domnule prim-ministru,

După cum ați remarcat, primul-ministru se află pe ultimul loc în această înșiruire, pe care am folosit-o deliberat în formula de introducere, nu partizan, nici neprotocolar, ci în acord cu ierarhia stabilită de Constituție. *(vociferări)*

Nerespectarea permanentă a acestei ierarhii a devenit periculoasă, fiindcă a creat opinia falsă că Executivul este liber să guverneze cum vrea și nu trebuie deranjat de nimeni în munca sa. Or, normele democrației noastre constituționale obligă Parlamentul să țină sub control Executivul. Totodată, a apărut ideea preconcepută că moțiunile de cenzură sunt apanajul exclusiv al opoziției, când, de fapt, acestea sunt un instrument de control al activității guvernamentale pe care îl au la îndemână, în primul rând, parlamentarii coaliției la putere, care dețin majoritatea și care răspund în fața electoratului pentru orice greșală a propriului guvern. *(vociferări)*

Vă mai simțiți reprezentați, stimați colegi din majoritatea parlamentară, de politica unui guvern despre a cărui componență ați aflat din presă? Vă mai simțiți reprezentați de un guvern care abuzează de încrederea dumneavoastră, încălcând legile țării?

*Din stânga sălii (în cor):
Daa! (aplauze, proteste)*

Horia Rusu:

*V-aș ruga, domnule președinte, să nu-i întrerupeți din aplauze.
(vociferări)*

Adrian Năstase:

*Domnule deputat, am vrut să vă las să vă bucurați de aceste
aplauze.*

Horia Rusu:

Vă mulțumesc.

Vă mai puteți angaja susținerea și responsabilitatea față de un Executiv pe care 79% din populație îl percepe negativ?

*Din stânga sălii (în cor)
Da!*

Puteți risca discreditarea partidelor din care faceți parte, prin asimilarea cu acest guvern?

*Din stânga sălii în cor)
Daa!*

În timp ce dumneavoastră vă puneți în joc credibilitatea, în timp ce electoratul vă poate sancționa, deținătorii portofoliilor ministeriale nu numai că nu simt nicio responsabilitate față de dumneavoastră, dar vă acuză pe nedrept că nu ați votat proiectele de lege pe care le-ar fi depus în Parlament, discreditând, astfel, instituția pe care o reprezentați. De fapt, textul moțiunii de cenzură vă ajută să vă reamintiți că proiectele de lege la care face mereu referire premierul nici măcar nu au fost introduse în Parlament.

Sunteți amuzați sau, poate, indignați de acest brusc interes al unui partid din opoziție față de imaginea coaliției guvernamentale (*proteste*), dar chiar imaginea Parlamentului, în ansamblul său, implicat a partidelor din opoziție, este pusă sub semnul întrebării, din același motiv, al imperfecțiunii mecanismului de control parlamentar asupra guvernului.

Înainte de a vota pro sau contra moțiunii de cenzură, poate că ar fi bine să vă reamintiți de câte ori ați fost în situația de a vă nega propriile convingeri, susținând politici care nu vă reprezentau, de câte ori ați fost tratați ca o anexă a unui guvern ce susține alte strategii decât cele pentru care l-ați mandatat. (vociferări) Ați semnat odată un cec în alb pentru acest guvern și pentru programul său, pe care era obligat, conform Constituției, să-l respecte. (vociferări)

Ați votat împotriva a două moțiuni de cenzură, crezând în explicațiile oferite de primul-ministru. Realitatea, consemnată și de datele statistice, demonstrează că ați fost sistematic dezinformați și induși în eroare. De două ori ați refuzat să sancționați faulturile din jocul politic, faulturile la nivelul de trai al cetățeanului, faulturile la adresa reformei și economiei de piață. Iată că și astăzi domnul Văcăroiu faultează Parlamentul, cu crampoanele înainte! (*vociferări puternice, discuții aprinse*) După două cartonașe galbene, pe care le-ați trecut cu vederea... (*proteste vehemente, vociferări*)

Adrian Năstase

Doar o clipă! Stimați colegi, nu înțeleg de ce vă deranjează aceste comparații. Suntem în luna fotbalului (vociferări puternice), deci, vă rog foarte mult să dovediți calm. (vociferări)

Puteți continua, domnule deputat.

Horia Rusu

Mulțumesc.

După două cartonașe galbene, pe care le-ați trecut cu vederea, a sosit momentul, stimați parlamentari, să acordați cartonașul roșu domnului Nicolae Văcăroiu, acest Jean Vlădoiu al politicii românești! (*râsete*)

Din dreapta sălii

Bravo! (aplauze puternice)

NR. *La Campionatul Mondial de Fotbal din 1994, Jean Vlădoiu, cunoscut ca băiat bun, dar cam gafeur, a intrat în meciul cu Elveția și a ieșit după două minute, primind cartonaș roșu în urma unui fault. Jean Vlădoiu a devenit celebru pentru acea gafă*

**Afirmația făcută la un moment dat de Raymond Luca și
anume: “Avem un guvern de tâmpiți, corupți,
escroci și borfași“ nu-i mai aparține.
Între timp, ea a devenit folclor**

*Discurs susținut în Parlament în ședința Camerei Deputaților cu
privire la propunerea PDSR de ridicare a imunității
parlamentare a deputatului PL 93 Raymond Luca
decembrie 1994*

Domnule președinte,
Domnule ministru,
Doamnelor și domnilor deputați,

Mi se pare nu numai nefiresc, dar și contrar principiilor democratice, deci spiritului Constituției, să punem în discuție sancționarea unui parlamentar pentru exprimarea unor opinii politice. Cu atât mai mult cu cât, după părerea mea, afirmația făcută la un moment dat de Raymond Luca și anume: “Avem un guvern de tâmpiți, corupți, escroci și borfași“ nu-i mai aparține. Între timp, ea a devenit folclor. (*râsete*)

Marțian Dan:

*Mai ales când se practică în cenaclurile PL 93. (râsete)
Eu credeam că discutăm serios lucrurile.*

*Din dreapta sălii:
Foarte serios!*

Horia Rusu:

Numai o clipă, domnule președinte, să vedeți ce frumos spun mai departe (*râsete*)
Eu vă propun însă un cu totul alt registru al discuției.

Îmi permit să vă atrag atenția asupra unui fapt extrem de periculos pentru tânăra noastră democrație. Guvernul, surescitat și lezat de afirmațiile domnului Luca, sesizează Parchetul General, pentru întocmirea unui dosar penal de calomnie. Parchetul General face, însă, doar o anchetă formală. Am să vă aduc două argumente, care să-mi susțină afirmația.

În democrațiile fragile, întotdeauna guvernele, mai ales cele care nu sunt capabile să rezolve problemele economice și sociale, crează cazuri, crează ținte false, încearcă să înăbușe libertatea de expresie

Primul argument: principalului martor, autorul articolului incriminat, nu i se cere mărturie sub prestare de jurământ, în timp ce toți ceilalți martori au făcut declarații sub prestare de jurământ.

Al doilea argument: citez din sesizarea către Parchet, făcută de către Guvern și semnată de absolut toți miniștrii, în frunte cu primul-ministru: “Faptele lui Raymond Luca depășesc și limitele permise ale libertății individuale de exprimare, încălcând grav principiul constituțional al independenței opiniilor parlamentarilor, consacrat prin art. 71 din legea fundamentală a țării”.

Citez, în continuare, din procesul verbal al Parchetului General: “Faptele lui Raymond Luca depășesc și limitele permise ale libertății individuale de exprimare, încălcând grav principiul constituțional al independenței opiniilor parlamentarilor, consacrat prin art 71 din legea fundamentală a țării”.

Sper că ați constatat, cu toții, că Parchetul General a preluat, cuvânt cu cuvânt, acest pasaj din sesizarea Guvernului.

Dar să vedem ce spune art 71 din Constituție, la care fac referire atât sesizarea, cât și procesul verbal. Citez din art 71: “Deputații și senatorii primesc o indemnizație lunară. Cuantumul indemnizației și celelalte drepturi se stabilesc prin lege” (*râsete, aplauze în partea dreaptă a sălii*)

Eu înțeleg că acest articol din Constituție irită pe foarte mulți, totuși, că acest guvern enervat a comis o greșeală de redactare a textului ar putea fi de înțeles. Dar ca Parchetul General să preia fără crâcnire această greșeală, este inadmisibil.

Aș mai reaminti aici și faptul că Guvernul a sesizat Parchetul și

În cazul anchetării unor demnitari ai săi, e vorba de patru miniștri, pentru corupție, deși, conform Constituției, numai Parlamentul are acest drept. Și atunci, ca și acum, Parchetul General preia, fără discernământ, indicațiile prețioase ale Guvernului, încălcând principiul separației puterilor în stat.

Peste toate acestea, este de remarcat că noi, parlamentarii, suntem mereu cei acuzați de inactivitate, de urmărirea intereselor personale, de tot felul de matrapazlăcuri, atât de presă, cât și de membrii Guvernului, care nu și-au asumat niciodată neîmplinirile etapei actuale, motivând mereu ineficiența legislativului.

În democrațiile fragile, se pare că întotdeauna guvernele, mai ales cele care nu sunt capabile să rezolve problemele economice și sociale, crează cazuri, crează ținte false, încearcă să înăbușe libertatea de expresie.

Trebuie să dăm tuturor celor care denigrează și chiar subestimează activitatea noastră, un avertisment că Parlamentul este instituția fundamentală a unei societăți democratice și că el trebuie să vegheze permanent asupra respectării principiului separației puterilor în stat

Iată de ce eu consider că ceea ce ar trebui noi să facem, astăzi, este să dăm tuturor celor care denigrează și chiar subestimează activitatea noastră, un avertisment că Parlamentul este instituția fundamentală a unei societăți democratice și că el trebuie să vegheze permanent asupra respectării principiului separației puterilor în stat.

Acest semnal va trebui recepționat, în primul rând, de Guvern, cel care, de nenumărate ori, a considerat Parlamentul ca pe o anexă a sa și care își permite astăzi să ne ceară să ridicăm imunitatea parlamentară unui coleg de-al nostru care a îndrăznit să atenteze la pudoarea unui guvern nevinovat, folosind expresii uzuale din vocabularul specific mării majorități a acestei țări.

*Din stânga sălii:
(vociferări)*

Acest semnal, care trebuie să fie tranșant, poate fi dat într-un singur fel: votând împotriva ridicării imunității colegului nostru Raymond Luca. Cum Guvernul a considerat necesar, pentru a-și dovedi bărbăția, ca toți miniștrii să semneze sesizarea către Parchet, tot așa și noi trebuie să ne solidarizăm cu Raymond Luca, în fața acestui atac la principiul separației puterilor în stat, pentru a dovedi că, cel puțin noi, Parlamentul, respectăm Constituția României, în litera și spiritul ei.

În încheiere, v-aș ruga să-mi permiteți să-i fac cadou Constituția României domnului ministru Chiusbaian. E cam jerpelită, dar e a noastră. *(aplauze din dreapta sălii)*

Principiile politicii liberale în problema minorităților

*Discurs susținut la dezbaterile moțiunii
deputatului PUNR Petre Țurlea
13 februarie 1995*

Domnule președinte,
Stimați colegi,

Nu voi comenta textul moțiunii domnului Țurlea, fiindcă noi considerăm că libertatea de expresie nu poate fi limitată și opțiunile politice ale unui partid din Parlament nu pot fi sancționate de către Parlament, în întregul său.

Cu toate acestea, consider că este necesar să reamintesc principiile politicii liberale, în ceea ce privește problema minorităților.

Există, după părerea noastră, trei probleme distincte.

În primul rând, este vorba de niște principii constituționale, care pot fi acceptate sau chiar pot fi contestate, dar în niciun caz nu pot fi încălcate.

Fiindcă, dacă există un cetățean, sau chiar un partid, care acționează concret împotriva unor principii constituționale, evident aceste acțiuni trebuie sancționate și există instituții ale statului de drept abilitate să facă acest lucru.

A doua problemă este aceea a autonomiei locale, o problemă extrem de importantă, nerezolvată încă, din păcate, în societatea românească.

Nu a existat voință politică, din partea majorității parlamentare, pentru a realiza descentralizarea în toate domeniile, descentralizare care ar fi însemnat, de fapt, despărțirea definitivă de trecut.

Există, în acest moment, standarde europene prevăzute într-un document european, votat la Strasbourg, și pe care încă Parlamentul României, din păcate, nu l-a ratificat și eu cred că legislația românească ar trebui adaptată cât mai repede acestor norme europene.

În sfârșit, a treia problemă, problema minorităților. Există un document european, este vorba de Convenția-cadru privind protecția minorităților, semnat de ministrul de externe Teodor Meleșcanu, dar neratificat de Parlament. Evident, este necesară o adaptare a legislației românești la aceste norme.

Cred că politica noastră privind rezolvarea problemei minorităților trebuie să pornească de la respectarea principiului drepturilor individuale. Din păcate, există și la nivelul Europei occidentale, tendințe ale unor partide, în special de stânga, care vorbesc de drepturi colective. Cu alte cuvinte, noi nu suntem de acord cu drepturile colective, cu discriminarea pozitivă, autonomia locală pe criterii etnice.

Repet: credem că rezolvarea acestei probleme trebuie să pornească de la principiul drepturilor individuale, și unul dintre cele mai importante drepturi individuale este dreptul de asociere. Din păcate, constatăm că, în ultima perioadă, războiul declarațiilor a atins cote îngrijorătoare. De o parte se vorbește despre "asimilare forțată", de cealaltă parte se vorbește despre necesitatea "epurării etnice". Eu cred că ceea ce trebuia noi să facem astăzi era să oprim acest război al declarațiilor care, dacă va continua, ar putea avea consecințe extrem de grave.

“Prezența domnului Măgureanu la conducerea SRI compromite această instituție. O țară nu poate deveni liberă, dacă parlamentarii ei nu doresc să fie oameni liberi. Dați-i liber acestui domn, pentru a deveni liberi!”

*Discurs susținut la dezbaterile raportului SRI
19 iunie 1996*

Doamnelor și domnilor,

Pentru început am să mă adresez domnului director al SRI: domnule Măgureanu, până când aveți de gând să ne chinuiți, aruncându-ne periodic din agonie în extaz? Noi, care avem nevoie să vă simțim aproape, ne-am îngrijorat de fiecare dată când ne spuneți că nu sunteți lângă noi, pentru a fi apoi fericiți când ne aduceți dovezi că, totuși, vă preocupați siguranța noastră.

Ne-ați spus că nu ne ascultați telefoanele și ne-am îngrijorat, căci noi, știindu-ne ascultați, ne controlam limbajul când vorbeam la telefon și trăiam cu iluzia că vă simțim respirația părintească în receptor, ca apoi, deodată, să ne aduceți dovada că, totuși, ne sunteți aproape. A apărut căpitanul Bucur, cu dovada grijii dumneavoastră față de noi.

Ne-am îngrijorat când ne-ați spus că n-ați făcut parte din structurile Securității, deci nu aveți experiența necesară conducerii unei asemenea instituții. Dar ce bine că, până la urmă, v-ați decis să ne redați liniștea și, chiar încălcând legile țării, evident, pentru noi, v-ați publicat propriul dosar de securist.

Ne-am îngrijorat când ne-ați prezentat și v-ați lăudat adjuncții dumneavoastră, fiindcă simțeam că vă vor lucra din interior. Ne-am liniștit, însă, când ați început să-i schimbați precum cămășile.

Ne-am îngrijorat când ne-ați spus că nu-i urmăriți pe mucoșii aștia de ziariști, care ne critică zilnic în ziare. Am băut bere de

bucurie, pe terasa Anda, locul în care ați făcut dovada că, totuși, îi urmăriți, pentru liniștea noastră.

Ne-am îngrijorat când ni s-a părut că simpatizați cu intelectualii. Ne-am liniștit, când ne-ați dat dovada că ați pus oameni să se ocupe de toți patapievicii ăștia care destabilizează.

Singura certitudine pe care ne-ați oferit-o, totuși, de la început, a fost domnul Vasile Văcaru. N-am avut niciun moment îndoiala că acesta n-ar fi subordonatul dumneavoastră
(*rumoare, aplauze*)

Domnul Văcaru se străduiește să blocheze activitatea comisiei SRI, pe care o conduce, prin nota de neseriozitate și ridicol pe care încearcă să o impună ședințelor. Și este foarte bine că este așa, pentru că nimeni nu trebuie să vă împiedice să ne vegheați.

Iertați-mi, doamnelor și domnilor, tonul ironic, dar domnul Măgureanu ne-a convins și astăzi că este tonul pe care-l merită, având în vedere că se încapățânează, în continuare, să ne sfideze în permanență.

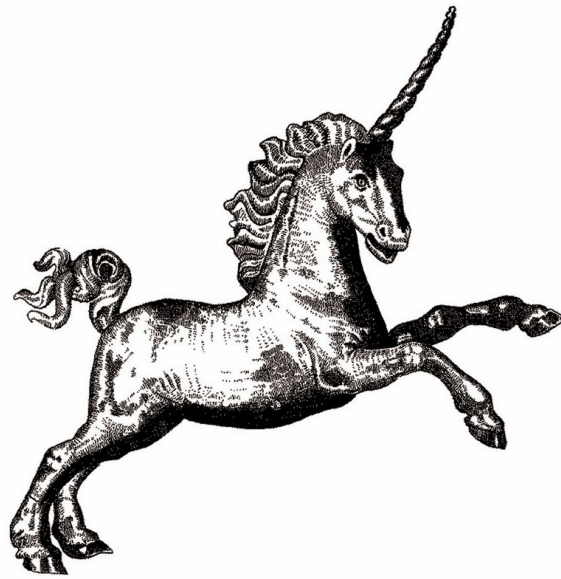
Stimați colegi parlamentari,

Treziți-vă din buimăceala în care v-a adus acest domn! Încercați să analizați în mod obiectiv activitatea lui în toți acești ani. Înțelegeți că avem nevoie de un serviciu de informații credibil și eficient, care să vegheze exclusiv asupra siguranței naționale și nu asupra noastră!

Prezența, în continuare, a domnului Măgureanu la conducerea SRI compromite această instituție.

O țară nu poate deveni liberă, dacă parlamentarii ei nu doresc să fie oameni liberi. Dați-i liber acestui domn, pentru a deveni liberi!

Este datoria dumneavoastră, a parlamentarilor, să vă reparați greșeala. Acest parlament l-a confirmat pe domnul Măgureanu în funcția de director al SRI, acest parlament trebuie să-l demită, pentru ca apoi organismele abilitate să stabilească gradul de vinovație a acestui domn care a încălcat grav legile țării. Vă mulțumesc. (*aplauze*)

Despre spiritul politic românesc

“La București, cuvântul este dat azi pentru a fi încălcat mâine, alianțele se fac azi pentru a se rupe mâine, semnăturile puse pe un contract au doar valoare de autografe; când doi se înțeleg, se înțeleg doar pentru a-l lovi pe al treilea; bârfa ține loc de dialog; toți se lucrează unii pe alții, cu preponderență pe la spate. Și toate acestea în numele interesului național. Puterea are interesul ei național, opoziția are interesul ei național, miticii, indiferent din ce partid fac parte, de guvernare sau de opoziție, rămân tot mitici.”

Șase maladii ale spiritului politic românesc

Alba Iulia
Congresul Partidului Alianței Civice
1994

În primul rând, vă mulțumesc pentru invitația pe care mi-ați făcut-o. În mod obișnuit, în astfel de momente se țin discursuri convenționale, se transmit mesaje de solidaritate ce nu depășesc limitele unui formalism profesional. Nu am să procedez astfel, fiindcă nu cred că suntem într-un moment obișnuit.

Nu ne aflăm într-un moment obișnuit, pentru că în ultimele luni a început să se întâmple, în sfârșit, ceva pe scena politică românească, au început să se limpezească apele sau, mai bine zis, să se despartă. Câteva partide, printre care vă aflați dumneavoastră, Partidul Alianței Civice și noi, PL 93, încearcă să se desprindă din mediul septic în care s-a transformat scena politică românească. Parafrazându-l pe Constantin Noica, o să vă vorbesc pe scurt despre cele șase maladii ale spiritului politic românesc.

1. Colectivismul

Apropierea de Europa înseamnă preluarea mentalității individualiste care stă la baza civilizației occidentale și abandonarea mentalității colectiviste ce ne-a adus pe toți în criza de identitate în care ne-am aflat la sfârșitul lui 89. Comuniștii ne-au înregimentat, fără voia noastră, în muncitori, țărani și intelectuali și ne-au transformat în cifre. Guvernării de azi, în același spirit, ne înregimentează în proprietari și chiriași, români și unguri, patrioți și vânzători de țară. Opoziția ne împarte în criptocomuniști și anticomuniști. E vreo diferență?

“Nu vom reuși decât împreună” este un slogan al opoziției. Împreună cu cine și ce vom reuși?

2. **Paternalismul**

Guvernanții au tătucul lor, pe Ion Iliescu, care le face și le drege pe toate, pe când ceilalți îl ascultă și execută. Acest tătuc schimbă ministrii cu de la sine putere, iar parlamentarii majorității află despre asta din ziare.

Și opoziția vrea un tătuc al ei, care face și desface, schimbă statute, dă comunicate și ia hotărâri despre care membrii opoziției află din ziare. Care-i diferența?

3. **Politicianismul**

Singura competiție aflată în desfășurare la noi este concursul național de demagogie. Guvernanții zic: statul nostru vă dă și pământ și asociație și pensii și salarii. Opoziția zice: statul nostru vă va da. Care-i diferența? Nici unii, nici alții nu spun că în realitate statul nu dă nimic, ci fură.

4. **Imobilismul**

Trenul puterii și trenul opoziției au pornit pe căi paralele, în sensuri opuse. De o bucată de vreme, amândouă s-au oprit între stații. Prin ferestrele deschise, pasagerii, oamenii politici, se înjură între ei în timp ce, dacă ar privi pe geamul de vizavi, ar observa că peisajul e-n mișcare. Partidele politice nu mai fac față ritmului schimbărilor din societatea civilă. Puterea și opoziția au ieșit la pensie și se autoconservă. Puterea vrea să rămână putere, iar opoziția vrea să rămână opoziție. E vreo diferență?

5. **Nostalgia**

Actualii guvernanți au nostalgia trecutului apropiat, o parte din opoziție are nostalgia trecutului îndepărtat. De prezent cine se ocupă?

6. **Dâmbovițenismul**

La București, cuvântul este dat azi pentru a fi încălcat mâine, alianțele se fac azi pentru a se rupe mâine, semnăturile puse pe un contract au doar valoare de autografe; când doi se înțeleg, se înțeleg doar pentru a-l lovi pe al treilea; bârfa ține loc de dialog;

toți se lucrează unii pe alții, cu preponderență pe la spate. Și toate acestea în numele interesului național. Puterea are interesul ei național, opoziția are interesul ei național, miticii, indiferent din ce partid fac parte, de guvernare sau de opoziție, rămân tot mitici.

Evenimentele din ultimele luni ne-au adus pe noi, PL 93, partidul pe care-l reprezint, pe PSDR și pe dumneavoastră, Partidul Alianței Civice, într-o situație similară, iar perspectivele care se deschid par apropiate. Eliberați acum, trebuie să respirăm adânc aer curat, să devenim imuni la bolile care amenințau să ne atingă și să ne transformăm în altceva. Acel altceva pe care-l așteaptă un electorat dezorientat și deusolat. Trebuie să fim forțele politice care să se ocupe de prezent și să pregătească viitorul. Fiindcă opoziția a ieșit la pensie, noi trebuie să devenim o opoziție activă. Pe de o parte, partidele noastre trebuie să se individualizeze, să propună oferte noi segmentelor electorale ale căror interese doresc să le reprezinte. Pe de altă parte, un aspect mai puțin spectaculos, dar nu mai puțin important: trebuie să ne preocupăm de construcția de partid, consolidarea și extinderea structurilor, trebuie să devenim partide dinamice și flexibile, realiste și pragmatice.

V-aș ruga să nu considerați cele spuse de mine ca pe o încercare de a vă sugera ce și cum să faceți. Este doar soluția pe care am ales-o noi, cei de la PL 93. Dumneavoastră poate veți găsi soluții asemănătoare sau diferite. Dar indiferent de acestea, sunt convins că vom fi pe aceeași parte a baricadei.

**“S-a dovedit peste tot că reformele, în toate
domeniile, nu pot fi promovate decât
dacă sunt susținute de o stare de spirit
pro-reformă a majorității populației.
Pentru aceasta este nevoie însă de
un proces educațional intens”**

Discurs la Congresul UDMR

1997

În primul rând, țin să vă mulțumesc pentru invitația pe care ne-ați făcut-o și pentru posibilitatea de a ne adresa Congresului UDMR.

Sunt mandatat de conducerea Partidului Liberal să transmit salutul acestuia, urându-vă, totodată succes în ceea ce doriți să realizați.

Trebuie să recunosc cu sinceritate că am ezitat în a răspunde afirmativ invitației dumneavoastră. După cum știți, nu am ezitat în nicio altă ocazie, când eram parteneri de opoziție și când consideram că este o datorie față de noi înșine și față de principiile în care credem să fim alături de dumneavoastră în încercările noastre comune de a instaura o stare de normalitate în această țară.

Întotdeauna am fost conștienți că ne asumăm un anumit risc fiind alături de dumneavoastră. Intervențiile reprezentanților noștri la Congresele UDMR au creat întotdeauna reacții dure din partea adversarilor politici. Noi am rămas însă consecvenți în a susține cu fermitate și cu voce tare principiile noastre, cu toate că știam că nu sunt înțelese nici de marea majoritate a electoratului și, din păcate, nici de unii dintre partenerii politici. Acestei consecvențe îi datorăm excluderea noastră din Convenția Democratică și neintrarea în Parlament la alegerile din noiembrie 1996, în prezent aflându-ne în situația unui aliat uitat.

Dacă noi am rămas în continuare “minoritari”(adică neînțeleși), UDMR a reușit, în mod paradoxal, să ajungă la guvernare alături de CDR, de unde, ca și noi, UDMR a fost alungat cu ceva timp în urmă.

Spuneam că am ezitat când am luat hotărârea de a veni la acest Congres fiindcă, la o primă analiză, s-ar părea că UDMR, fiind la putere, nu ar mai avea nevoie de sprijinul nostru.

Dacă, în ceea ce privește drepturile minorității maghiare, vom fi în continuare alături de dumneavoastră, așa cum am fost întotdeauna și, câteodată, singurii, în ceea ce privește celelalte probleme politice ale țării, probabil că drumurile noastre se vor despărți curând.

Schimbare de sistem înseamnă dispersia puterilor, descentralizare, dereglementare, debirocratizare și dezetatizare

Vă place sau nu vă place, făcând parte din guvern trebuie să vă asumați și responsabilități în ceea ce privește politica generală a acestui guvern, politică generală cu care noi în nici un caz nu putem fi de acord.

La aproape un an de guvernare, putem afirma cu fermitate că nu se promovează o schimbare de sistem, ci doar o schimbare a unei birocrății statale cu o alta, iar criteriile algoritmice de promovare a noilor birocrați sunt ridicole. Schimbare de sistem înseamnă dispersia puterilor, descentralizare, dereglementare, debirocratizare și dezetatizare.

UDMR, negociind programul de guvernare, dacă poate fi numit astfel, a solicitat, pe bună dreptate, includerea în acesta a unor politici care să promoveze respectarea normelor europene în ceea ce privește minoritățile. A negociat însă cu niște parteneri care nu toți cred în aceste norme, oferind, în alb, acestei coaliții guvernamentale, un capital politic extern substanțial.

S-a dovedit peste tot că reformele, în toate domeniile, nu pot fi promovate decât dacă sunt susținute de o stare de spirit pro-reformă a majorității populației. Pentru aceasta este nevoie însă de un proces educațional intens

Deși actualul executiv a fost preocupat de la început să controleze mass-media, ca și predecesorii săi din ultimii 50 de ani, de altfel, nu s-a preocupat deloc de a declanșa un astfel de proces educațional. Intoleranța care domină în continuare societatea românească este de două feluri: una dușmănoasă, promovată de actori demagogi cu retorică extremist naționalistă și o alta, datorată ignoranței și dezinformării. Spre această a doua categorie, care, de fapt, este cea mai numeroasă, ar fi trebuit îndreptat procesul educațional. Acest proces educațional ar fi trebuit să aibă ca efect montarea plăcuțelor bilingve de către români și nu de către maghiari, dar nu s-a procedat așa și astfel pretențiile UDMR sunt satisfăcute prin ceea ce este perceput ca șantaj. Dar nu acest lucru mi se pare cel mai grav, ci politica jumătăților de măsură.

Este normal ca UDMR să se intereseze ca istoria să se învețe în limba maghiară, dar nu este normal ca UDMR să nu se intereseze ce fel de istorie se învață, în română sau în maghiară.

A fost de acord să rămână în vigoare actuala lege comunistă a învățământului, solicitând doar amendamente în ceea ce privește învățământul în limba maghiară. S-a acceptat să existe în continuare o programă unică de învățământ, stabilită de minister și nu, cum este normal într-o societate modernă și democratică, ca fiecare școală să-și stabilească propria-i programă de învățământ. Oare nu-și pune întrebarea UDMR că, atâta timp cât va exista o asemenea lege a învățământului, intoleranța va continua? Credeți oare că identitatea culturală a comunității maghiare din România se va putea păstra prin decizii luate de nemaghiarii de la București?

Am impresia că și dumneavoastră, cei din UDMR, începeți să fiți molipsiți de microbul centralismului democratic emanat de apele murdare ale Dâmboviței

Ați abandonat oare atât de ușor nevoia de descentralizare în toate domeniile, ca premisă a dezvoltării și afirmării individului, român sau maghiar? Nu pot să cred. Totuși, am impresia că și dumneavoastră începeți să fiți molipsiți de microbul centralismului democratic emanat de apele murdare ale Dâmboviței.

Iată de ce, la o analiză mai serioasă, credem că aveți nevoie în continuare de sprijinul nostru.

Iertați-mi tonul critic, dar, în virtutea bunelor noastre relații, mi-am permis să critic nu ceea ce faceți ci, în primul rând, ceea ce nu faceți.

“România are nevoie de un puternic partid liberal de dreapta, opus tuturor grupărilor de stânga, care să ducă o politică fermă, nedispusă la compromis, o politică pragmatică, adaptată realităților României de astăzi și contextului globalizării”

23 ianuarie 2001

În ultima perioadă am constatat că în rândul majorității membrilor Partidului Național Liberal, îngrijorați de actuala situație a partidului, s-a creat o stare de spirit favorabilă reconsiderării, pe de o parte, a direcției politice și, pe de altă parte, a modului de structurare a partidului.

Totodată, am constatat că se încearcă acreditarea ideii că o asemenea schimbare nu ar fi posibilă în conjunctura actuală, datorită imposibilității unei alternative credibile la cei responsabili de actuala stare din partid.

Astfel, există riscul ca în interiorul partidului să se instaleze o stare de resemnare, ceea ce ar însemna continuarea conduitei oscilante și ambigue avute până în prezent.

În aceste condiții, m-am decis să candidez la președinția Partidului Național Liberal.

Nu fac parte din nicio așa-zisă grupare dizidentă din acest partid, decizia candidaturii îmi aparține și doresc să mă fac doar exponentul stării de spirit amintite mai sus, încercând să polarizez toate energiile pentru a reuși împreună modernizarea partidului.

Din ianuarie 1990, de când sunt membru al Partidului Național Liberal, am afirmat cu consecvență ceea ce afirm și astăzi: România are nevoie de un puternic partid liberal de dreapta, opus tuturor grupărilor de stânga, care să ducă o politică fermă, nedispusă la compromis, o politică pragmatică, adaptată realităților României de astăzi și contextului globalizării.

O astfel de politică poate fi promovată doar dacă Partidul Național Liberal își modernizează modul de structurare. O structură modernă trebuie să respecte principiul separației puterilor, atât pe orizontală, cât și pe verticală. Aceasta presupune un Consiliu Național puternic, președintele acestuia devenind persoana politică numărul unu din partid, fiind conducătorul forului cel mai reprezentativ al partidului (Theodor Stolojan este personalitatea politică din PNL care poate prelua acum o asemenea responsabilitate). Consiliul Național trebuie să fie locul de dezbateră liberă a diferitelor idei și curente din partid, dezbateră necesară promovării direcției politice unitare a partidului.

Președintele partidului, conducătorul Biroului Permanent Central, trebuie să devină managerul executiv al partidului, care să pună în aplicare hotărârile Consiliului Național. Totodată, este necesară o creștere a autonomiei filialelor, partidul trebuind să devină o federație de organizații județene, ca orice partid liberal modern.

Consider că, în calitate de președinte al Partidului Național Liberal, pot aduce partidului echilibru, consecvență, rigoare și onestitate și, în primul rând, spiritul de echipă care să permită valorificarea numeroaselor personalități ale partidului, pentru revigorarea acestuia și asumarea importantei misiuni de a ocupa spectrul de dreapta al politicii românești.